

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

7

VESTBIRK HØJSKOLE

AARSSKRIFT

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN

19

19

Forstander J. Rosendal
med ønsket om en vellykket
Julefest!

Grimwald Nielsen

FRA VESTBIRK HØJSKOLES FOREDRAGSSAL

VESTBIRK HØJSKOLE

AARSSKRIFT

— 1919 —

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN

KOLDING

KONRAD JØRGENSENS BOGTRYKKERI

1919

Statens pædagogiske Studiesamling
København

Vestbirk Højskole, set fra Bakken bag Brugsforeningen.

Fremtidens byrde.

Udkast til morgenforedraget ved elevmødet søndag den 29. juni.

Af *Grønvald Nielsen.*

Fremtiden lægger altid noget af en byrde på os, og denne er for mange mennesker hårdere at bære end nutidens, hvor tung så end ellers denne monne være. Livet kan mørknes af fremtidens skygger.

Også kristne mennesker kan komme til at leve med fremtiden, som vandrede de stadig under en blytung himmel. Der er tidsrum, hvor de aldrig helt og med fuldt hjerte kan fryde sig over livets solskin. Deres fred ødelægges af en ubestemt frygt for fremtiden. Livet forgiftes af bekymringer og ængstelser.

Mange mennesker, for hvem både fortidens byrde og nutidens med synes let at bære, tynges til jorden af det tunge ude i fremtiden. De ser Guds kærlighed i det forbigangne; tror på, at han i nåde har tilgivet dem al synd. Fortiden har for dem mistet sin skarpeste brod. De tvivler heller ikke på, at Gud hjælper dem i nutiden. I livets trængsler og prøvelser mærker de godt, at troen på Guds kærlighed kan holde ryg-

gen rank; men det er, som om de stadig følges i hælene af en ubestemt frygt for fremtiden, der er så meget frygteligere netop, fordi den er ubestemt.

Idet den ikke tegner sig i bestemte former, ligner den en mørk stormsky, som kan briste og give vand, hvad øjeblik det skal være.

Vi kender jo nok noget til denne sammenhobning af små ængstelser og sorger med hensyn til vor fremtid og deres fremtid, som vi holder af, der åbenbarer sig i nervøs uro eller i alt for vidtgående forsigtighed og ligesom vil væрге sig imod alt muligt kommende og dog føler, at der alligevel altid er huller, hvor skæbnen eller tilfældet kan smutte ind og ødelægge selv de bedst formede planer.

Eller nærings Sorgen — som min hjemrejste, dyrebare ven, pastor Konradsen sagde, at han stadig måtte strides med — denne urigtige værdsættelse af materielle værdier, der lægger for megen vægt på de økonomiske levedmidler.

Fremtidsfrygten kan jo også vælde frem fra en religiøs kilde: evig fortabelse, helvedes ild! I elevflokket her var der sommetider nogle, der troede at have nydt den hellige nadver uværdigt eller syndet imod Helligånden, og de frygtede da for dommen i fremtiden.

Men hvad nu end fremtidsfrygtens særlige grund må være, så lægger den sig som en byrde over menneskers sind, og ingen af os er ganske fri, hverken unge eller gamle. Derfor kan det være gavnligt at tale lidt med hinanden herom, når vi mødes ved en lejlighed som denne. Der er tider i vort liv, hvor vi alle føler, at verden vilde ligesom blive fornyet for os, dersom vi helt kunde ryste denne fremtidsfrygt af vore skuldre.

Oftestammer den sindsstemning, hvori fremtiden viser sig så mat og glansløs, fra vore nerver, indtræder som følge af en formindsket fysisk livskraft; fantasien er da ikke i ligevægt, så tingene står ikke i det rette forhold til hinanden. Selv den stærkeste kan sommetider blive svag og famle usikkert omkring, hvor han ellers vandrede roligt og tillidsfuldt. Vi har jo i vor tid, noget bedre end før, lært at kende den nøje forbindelse, der er imellem sjæl og legeme. Vor helbredstilstand

kan farve vor livsanskuelse. At finde hemmeligheden ved en legemlig sygdom det er ofte vejen til helbredelse for den syge sjæl. Omvendt kan man også sige, at sjælelige tilstande virker ind på legemlige. Sladder og falsk vidnesbyrd om næsten undergraver som oftest dennes fysiske sundhed. Men legemlig sygdom er ikke den eneste og heller ikke den dybeste kilde til bekymringerne for fremtiden, dertil er disse for vedvarende.

Det er en dårlig vane at leve i fremtiden på den måde, at man stadig nærer sin egen melankoli og går og ruger over alle skæbnens muligheder. Vi behøver blot at tænke os en lille smule om for at se, hvor tåbeligt det er at leve i en uafbrudt forudgribelse af det onde; for selv om dette virkelig kommer, véd vi jo dog slet ikke, hvor slaget vil falde. Vort livs største vanskeligheder møder os ikke på de steder, hvor vi ventede dem, eller til de forudsete tider. Det er ofte det uventede, der sker, og fremtiden overrasker os. Mangen en frygtet dag glider på en skikkelig måde, når vi bare møder den med frit mod.

Meningen med livet er, at vi skal leve; men vi bortleder så meget af kraften hertil ved vor rugen og grublen over fremtiden. En lille hjærtelig latter ad vore egne tåbeligheder kan stundom gøre godt, for der er jo noget næsten latterligt ved at tænke på, at vore sygdomme blev helbredet, vore hårdeste lidelser er vi kommen igennem; men hvilke plager har vi dog ikke udstået fra det onde, som aldrig kom!

Fremtidens trængsler holder Gud nådefuldt skjult for vort øje, og selv om vi aner dem, er det dog fejlagtigt at gennemleve dem to gange, én gang i forudelse og så atter én gang igen i virkeligheden.

På én måde er det rigtigt at leve for dagen i dag og så lade imorgen skytte sig selv, men på en anden ikke. Ånd og hensigt skiller de to levemåder fra hinanden. Det selviske liv er livet for øjeblikket, dagen i dag, uden noget videre udsyn end nuets interesser og fornøjelser. Det søger at gribe dagen og kan aldrig undgå de snarer, som i øjeblikket er verdenslivets.

Troens liv er også på en måde et liv for dagen i dag. Men hvor forskellige er ikke de to? Et menneske lever for

dagen i dag, fordi det har tro til fremtiden; et andet, fordi det ingen tro har. En ånder i det evige livs kræfter, en andens horisont går ikke længere, end han kan se. Den ene modvirker bekymringerne med tro, den anden med ligegyldighed.

Det menneske, som tror på Gud og hans kærlige omsorg, behøver ikke at mørkne sine dage med pirrelig bekymring og frygte for det onde, som kommer. Hvis vi virkelig i vort hjertes dyb tror på Guds kærlige tanke med os, så véd vi, at fremtiden kan ikke bringe noget, som ødelægger den. Skal de kommende dage byde os trængsler og sorg, véd vi, at Guds nåde alle dage er os nok. Kommer der fristelser, véd vi tillige, at vi vil ikke blive fristet over evne. Vore dage er i Guds hånd. Bliver de mange, des mere tid til at arbejde, bede og vidne. Bliver de kun få, des mere nødvendigt er det at bruge tiden netop nu. Fører de gennem store trængsler med storm og mørke, er vejen gennem skyggernes dal såre lang, vor sjæls hyrde følger os bestandig. Han vil lære os at finde den kerne af godt, som er i alt ondt; glæden, der slumrer i enhver lidelse. Den troende véd, at hvad der end times ham, så vil Gud give ham styrke til at komme igennem det. Og i den sidste strid vil han overgive sit hjerte til denne trofaste, kærlige og mægtige Gud.

Dette er den kristnes måde at tage livet på — bare vi dog bedre og bedre kunde nemme kunsten, alt som vore dage skrider!

Verdenslivet derimod er saa hvileløst tilrettelagt, at menneskene næppe nogensinde fæster sig inderligt til det nærværende eller tænker på de minutter, som de nu lever, men stadig på dem, som de skal leve i fremtiden. De ordner og former livet langt forude, men aldrig i nuets handling og kan derfor godt dø uden nogensinde rigtig at have levet.

Der er imidlertid her en praktisk vanskelighed, som hænger sammen med den kendsgerning, at vi allesammen er nødt til at tænke på fremtiden. Verden er et sted, hvor fremsyn og årvågenhed er nødvendig. Livet er ordnet på en sådan måde, at det er en pligt for os at opøve klogskab og have omtanke for fremtiden. De svageste karakterer tænker sjældent på den. Mangel på denne omtanke bærer ansvaret for

mange af de onder, som har vokset sig alt for store og er bleven til en social trusel. Megen af den nuværende samfundselendighed stammer fra mennesker, som ikke har villet drage mindste omsorg for fremtiden, men driver med strømmen, lever lige glade af hånden i munden uden at bryde sig det mindste om de dage, der kommer, og uden ængstelse for sig selv eller andre, som er afhængige af dem. De har ingen alvorlig hensigt med noget og har fejlet ethvert ansvar overfor fremtiden tilside.

En klog kvinde eller mand med klar dømmekraft er derimod et meget værdifuldt socialt aktiv. En sådan bliver leder i industrielle foretagender, i politiske, sociale eller religiøse bevægelser. Man behøver ikke at være nogen stor profet for at kunne spå den forretningsmand, der ikke regner med fremtidsmuligheder, en kortvarig tjeneste i forretningen

En virkelig statsmand må også hurtigt kunne læse tidens tegn, vide forud, hvad der vil ske, opdage kommende begivenheders skyggeside og forme sine planer derefter. I vort jævne daglige liv trænger vi også til en opøvet omtanke for fremtiden. Vi må alle tænke på dagen imorgen. Dette er i virkeligheden en del af vor opdragelse. Sand klogskab betyder selvfornægtelse i øjeblikket til gavn for fremtiden. Men skyggerne ved tanken på fremtiden, det er de bekymringer, der stammer fra manglende tro. Denne frygtens tilstand kan føre mennesker ud i stor elendighed. Ingen byrde er så tung som morgendagens. I ængstelse for livet går selve livet tabt! Hvis vi tænker på alle de onde ting, der måske vil indtræffe i morgen, gemmer i sindet alle slags onde anelser om fremtiden, ængstes nervøst for os selv og andre, da bliver dette bekymrede arbejde noget ligefrem ondt, som fører os bort fra lykken.

Bekymringerne er en dårlig pude at hvile sit trætte hoved på. Vi behøver blot at betragte mange menneskers øjne eller læse i pandens åbne bog og mundens ærlige linjer for at forstå, hvor nødvendige Jesu fredfyldte ord var: „Ængstes ikke for den dag i morgen. Hver dag har nok i sin plage!“

Den vane at gå og ængstes for det kommende er så værdiløs. Hvis nemlig det værste sker; kommer vi til at stå an-

sigt til ansigt med det, som vi stærkest frygtede, da kan den længe forud nærrede frygt jo ikke beskytte os; den har derimod undergravet vor styrke, taget noget af det livsmod fra os, hvormed vi skulde møde forhindringen. Vi opdager også igennem vor erfaring, at i de fleste tilfælde er de ting, som vi frygter, meget forstørrede, så længe de lever i vore anelser. Tidt er de indbildning, eller i det mindste har fantasien fordrejet dem, så de viser sig uforholdsmæssig store. I nervøs ængstelse forbruger vi så den styrke, der vilde være tilstrækkelig til at gå de frygtede realiteter dristigt imøde med.

Går man henad sin livsvej med et lyst fremtidshåb, så kan man naturligvis blive skuffet, og det er altid et grimt stød, når man mister det, som man drømte om skulde komme; men man har dog haft nogen glæde i forudnydelsen. Den gennembekymrede kan også sommetider blive skuffet i sin frygt; men selv om der for ham er nogen glæde i befrielsen fra det tunge, så har han jo allerede lidt frygtens kval, og hans glæde går snart tabt derved, at han fremmaner ny spøgelser. „Er håbet en nar, så er frygten en løgner“, siger et gammelt skotsk ordsprog. Under alle omstændigheder, så er håbet en meget bedre ledsager end frygten. Vi piner os selv unødvendig med bekymringer for fremtiden, forstørret det onde ved at leve i stadig ængstelse og ser noget ildevarsellende i enhver begivenhed.

Der gives en frygt, som er synd. Hvis vi ikke var kristne, kunde den nøjes med navnet tåbelighed; men set i kristendommens lys er den noget mere, nemlig synd. Vorherre dømmer denne frygtagtige sjælstilstand, ikke som dårskab alene, men som mangel på tro. Hans begrundelse hviler på den kendsgerning, at Gud Fader udøver et mildt og kærligt forsyn. Vi kan bortkaste vore bekymringer, fordi Gud drager omsorg for os. Det eneste lægemiddel mod bekymringerne er tro, og det eneste sikre forsvar imod frygten, det er kendskab til den himmelske Fader, som elsker os. Sand gudsfrygt bortjager al anden frygt.

Nogle mennesker synes imidlertid at leve ret frygtløse uden at have med Gud at gøre. Walter Scott beskriver et sted

kampen mellem Bothwell og Balfour. „Dø, usling, dø!“ råbte Balfour, idet han satte sin fod på Bothwells legeme og gennemborede ham med sit sværd, „dø, blodtørstige hund; dø, som Du har levet, som dyret, der styrter uden håb og uden tro!“ — „Og uden frygt“, sagde Bothwell og udåndede, da han havde fremstammet disse fortvivlede ord. Men hvad forfatteren her skildrer, er nu ikke ganske i overensstemmelse med det billede af Bothwell, som han ellers har tegnet; thi han lader ham have øjeblikke, hvor angeren lå tungt på hans samvittighed, og i dødsordene var der nogen stortalenhed og forfængelighed. Men det er muligt, at der gives mennesker med et så råt og plumpt sind, at de har dræbt deres højeste instinkter i den grad, at de lever uden Gud og uden frygt og håb her i verden.

Der gives altså både en syndig frygt og en frygtløshedens synd — begge langt borte fra den ånd og tro, som Jesus indskærpede. Han vil, at vi ikke skal frygte de onde dage; som den gode hyrde er det hans lyst at lede os igennem dem, og da behøver vi ikke at ængstes, selv i vort livs de mørkeste skyggedale. I åndens samfund med ham skal vor styrke vokse op i højde med det onde, som truer os.

Fremtidsfrygten svækker ikke blot tilliden til Gud, men den ødelægger arbejdsevnen, afkræfter og hindrer handlekraften. Den suger hjertet ud af vort arbejde. Den eneste frygt, en kristen skulde nære, er frygten for at blive hindret i at udføre sit arbejde -- og selv her er det unødvendigt at ræddes, for når man ærligt og samvittighedsfuldt udfører sin gerning, så er resten i Guds hånd. Guds frygt dræber al anden frygt. Den giver mod og styrke i nutiden og tro på fremtiden. Vi kan ikke og skal heller ikke lade være med at tænke på fremtiden; men den bedste forberedelse til de dage, der kommer, er at gøre sin pligt i tro. Vorherres ord er ikke nogen bebrejdelse til fliden, men til de overflødige bekymringer. I hans ånd påminder apostlen os om, at vi må ikke være dovne i vort arbejde, men glødende i ånden tjene vor Gud. Hvis vi bare vil give ham vort hjerte, så behøver vi ikke at plage os selv med alle de onde ting, der muligvis

møder os i fremtiden. Kan vi blot med kraft og energi kaste os over dagens stærke krav og gøre det i tro, så lever vi i ordets dybeste betydning altid for fremtiden. Den, der ikke lænkebinder sit hjerte til det nærværende, det endelige, det timelige, han kan bringe det mest mulige ud heraf, idet han i dag og alle følgende dage er tilfreds med, at hele hans fremtid hviler i Guds hånd.

Hvor langt eller kort vort liv skal være, det råder Himlen for. Dette ægte troens mod giver kristne den holdning i livets strid, som bringer fred. Ingen fjende kan i længden overvinde det menneske, der vil hvile som et barn i Gud Faders kærlighed! Her står vi overfor den hemmelighed, at tilliden til Gud kan lette og mildne fremtidens byrder, og vi er såre langt fra den falske fred, som i svaghed forsøger at stille ligegyldigheden op imod bekymringen, så der fremstår en vild sorgløshed, som bare skjuler lidelsen. Det er ikke i forglemmelse, men i tro, at vi opnår den fred med Gud, som overgår al forstand.

Mennesker, som ejer dette ædle troens mod, kan ingen vending i sagerne slå ned. Livets omskiftelser kan somme-tider tumle forfærdelig med os; men de kan dog ikke såre dødeligt. Her er ikke tale om resignation, nej — det er den glade tillid, at alle ting tjener dem tilgode, som indtil livets sidste åndedrag beder Gud om at være deres styrke!

Dette er en herlig tro. Den er det smukkeste svar på vort syndige hjertes tvivl og frygt. Og det er denne tro, som Biblen giver vidnesbyrd. Ved den vandt de stærke kristne deres sejre, og det er tydelig nok den, som Jesus talte ind i sine lærlinge, idet han trøstede dem med sit eget ords sikre styrke: „Ængster Eder ikke for dagen i morgen!“ Han er det underfulde eksempel. Sjælsrolig gik han fra time til time og udførte sin faders vilje. I dagens lys vandrede han fremad med sikre skridt. En lang strækning af hans vej blev såre smertefuld. Fremtiden, som han tog så yndig og rolig på, kom med kors og lidelse. Der er heller ingen, der har lovet os, at vore dage skal blive lykkelige, at vore stier altid vil være jævne og kantet med blomster, eller at solen uafbrudt skal skinne; men der er lovet os fred, dersom vi fæster vore hjerter til Gud.

Det er lidet sandsynligt, at fremtiden bliver, som vi venter den, og som vor fantasi har udmalet den. Men vil vi stræbe efter at vandre på Guds veje, så kommer alt i orden. Dette er ikke at tale selvopgivelse, sløv uvirksomhed — nej, det er at give den tro vidnesbyrd, som kan øge vor livsfølelse og frigøre vore kræfter til dagens arbejde. Hvis vore hjerter dog bare kunde nemme, hvad Gud ved Jesus Kristus lærer os om tro, da følger heraf uundgaaeligt, at vi ikke læsser fremtidens byrder på vore svage skuldre og svækker vor livskraft med vantro bekymringer. Kristus forvandler frygt til tro. I ham ser vi, at Faderens kærlighed er verdensaltets kerne og livets midtpunkt. Hvorfor da frygte? At komme i barneforhold til Gud det er det samme som at lade de kræfter udfolde sig, der mere og mere frigøres fra frygtens trældom, den nervøse ængstelse og de morgengnavne bekymringer.

Ja, kunde vi dog bare få lært, at når håbløshed, tvivl og mørke svæver rundt om os, da er der altid hos Gud den samme trygge havn, når de onde dage kommer. Endvidere forholder det sig jo altid sådan, at jo længere vort blik rækker ind i fremtiden, des bedre kan vi mestre øjeblikket. Troen på et evigt liv er en del af vor tro på Gud. Ejede vi ikke denne herlige fremtidstro, da vilde vi stå våbenløse og uden trøst i hjertets dybeste forladthed. Ingen jordisk trøst kan nå ned til roden af livets dybeste sorger. Uden evighedstro vandrer mennesket rundt med sår, som aldrig læges; stille dybe sorger, der er uhelbredelige. Det er evighedens sollys, som forklarer og oplyser denne timelighedens verden.

Men hvor går den nærmeste vej til denne herlige tro, som kan tage den bitre brod af vore fremtidsængstelser? Vi mærker jo nok allesammen, at den ejer vort hjerte alt, alt for lidt af! Bekymringens hav er saa stort, og vor troesbåd så liden.

Ja, der er nok ingen tvivl om, at vejen går for kristne igennem taksigelsen. At takke Gud fra vort hjertes inderste dyb for alt, hvad han gav os i årene, der randt, i glade og tunge tider, det er den bedste og måske eneste vej hen til den grav, hvor fremtidsbekymringerne kan jordes. Hvis vi kaster et alvorligt tilbageblik hen over vort liv, hvor meget

har vi da ikke at takke for? „Taknemlighed“, sagde H. C. Andersen, „det er hjertets hukommelse“, og det er sandt! Men hvor trænger vi dog til at få denne hukommelse øvet! Vi takker så sjældent og så koldt, skønt vi tidt nok har erfare, at vort hjerte beriges gennem tak til Gud, og at derved vokser også den åndelige frugtbarhed.

De, der kom længst i forståelse af Guds førelse med troende mennesker, minder os stadig herom. Paulus udbryder i Efeserbrevet (5,20): „Siger altid Gud og Faderen tak for alle ting i Jesu navn!“

Grundtvig synger:

„For Guds velsignelse opstig
taksigelse til Himmerig!
Velsignelsen da strømmer ned
i skybrud til Guds menighed.“

Da den store ængstelse for vort folk gik igennem hans danske hjerte 1848, råbte han til Gud:

„Frels os, Du, som ene kan,
så lydt fra Danskens fædreland
må tone takkesange.“

Hvor har dog vi danske for tiden meget at sige Gud tak for.

Måtte vi bedre og bedre, alt som dagene skrider, lære at leve vort liv i taksigelse og derved som enkeltmennesker, som folk og menighed, få fremelsket vort hjertes rette forhold til de ufødte dage, fremtiden, således at rugende ængstelser og bekymringer kunde vige pladsen for Jesu Kristi tro!

„Thi takke vi Gud, vor Fader god,
som lærken i morgenrøde
for dagen, han os oprinde lod,
for livet, han gav af døde:
den signede dag i Jesu navn
os alle vort liv forsøde.“

En ukendt Gud.

Ånden oplukked sit Øje,
så sig på Afgrundens Kant,
stirred så fast og så nøje
rundt om en Frelse og fandt —
fandt, hvor det faldt,
Gud overalt:
Fandt ham i Digterens Sang,
fandt ham i Vismandens Ord,
fandt ham i Myther fra Nord,
fandt ham i Tidernes Gang,
synligst og vissest den dog
fandt ham i Bøgernes Bog.

Sådan skrev Grundtvig en Gang i sin Ungdom, før det i „et velsignet Øjeblik“ var gaaet op for ham, „at det mageløse Vidnesbyrd, han så møjsommeligt havde ledt om i hele Åndens Verden, det gennemlød som en Himmelrøst hele Tiden og Kristenheden i den apostoliske Trosbekendelse ved Dåben“.

Som Grundtvig havde det sin Ungdom: hans Ånd havde fået sit Øje lukket op og søgte Gud overalt, sådan — forekommer det mig — er der mange, der har det nu om Dage: Ånderne har fået Øjnene åbnede og søger en Gud, thi man har tabt Troen på de Guder, man før dyrkede og ventede sig al Ting af.

Da Apostlen Paulus på en af sine Missionsrejser kom til Athen, gik han om og betragtede Byens Helligdomme. Han kom da også til et Alter, der bar denne Indskrift: For en ukendt Gud.

Denne Gud var der vist ikke mange, der dyrkede til daglig Brug. Da brugte Grækerne deres andre Guder og Gudinder, som de bedre kendte, fordi de havde dannet dem i deres eget Billede. Vidsommens og Kærlighedens Gudinder var det vel især, de dyrkede. Men der har dog været Tider, så vel i de enkelte Menneskers som i hele Folkets Liv, hvor de følte,

disse Guddomme ikke var nok, vel især strenge og tunge Tider, hvor Visdommens og Kærlighedens Gudinde ikke vilde og kunde hjælpe. I sådanne Tider stirred man rundt om en Frelse og fandt — en ukendt Gud, født af Minder fra hele Menneskeslægtens Barndomstid, af Mindelser og Anelser om en Gud, visere og kærligere, bedre til at trøste og hjælpe end de Guder, man i Almindelighed mente at have Brug for.

I ærlige, sandhedskærlige Menneskers Hjerter kan disse Mindelser og Anelser få en stor Magt. Sådan var det jo Tilfældet hos den forunderligste af alle Grækere, Vismanden Socrates, der forlod alle Folkets selvavede Guder for at holde sig til den ene „Dæmon“, hvis Røst han bestandig hørte i sit Indre uden dog at kunne give ham noget egentligt Navn. Det var en ukendt Gud.

En sådan „ukendt Gud“ anede jo også *vore* hedenske Fædre bag deres Guder og Gudinder. Og man kan vist gå ud fra, at der i hvert Menneskes og hvert Folks Hjerter er et Alter for en sådan Gud. Det kommer af, som allerede Grækerne sagde, at Mennesket er „Guds Slægt“, eller som den store Kirkefader Augustin siger: „Du har skabt os til Dig, o Gud, og vort Hjerter er uroligt, indtil det finder Hvile hos Dig.“

For mange Mennesker — også indenfor Kristenheden — gælder det, at Gud er en ukendt Gud, skønt man jo nok har hørt en Del om ham. En Gud *kan* man ikke undvære, men ofte danner man ham så i sin egen Lignelse, og en sådan selvaved Gud — eller flere — rejser man så Altre for og tilbeder.

Således har man i den sidste Menneskealder og mere her i Danmark og andre Steder trolig dyrket Visdommens og Kærlighedens Gudinder. For mange var det at elske — „*frit*“ vel at mærke — Livet. For endnu flere var Visdom, Kundskab, Oplysning, Videnskab Livet : de var deres Guder.

Kender Du Pan? spørger J. P. Jakobsen, og derved tænker han på den „altbeherskende“ Guddom, Kærligheden. Men han kommer til Erkendelse af, at det er en svigefuld Gud, der tager Livet af Mennesker. Senere blev „Lyset“ den store Pan for J. P. Jakobsen. Nu sidst var det „Kulturen“, der var

den store Pan, alle knælede for. Han skulde være vor Trøst i al vor Nød, vor Hjælp i vor Fare. Men nu er den store Pan død, Krigen har slået ham ihjæl. Han har vist sig at være en svigefuld Gud, som ikke regner med afgivne, højtidelige Løfter, ikke regner Menneskeliv, grim og forfærdelig viste han sig at være. Hvem vil mere tilbede en sådan Gud? Derfor ser man sig nu om efter en anden Gud, en anden Magt at bøje sig for og tilbede. „Verden er begyndt at blive religiøs“, siger man. Ja, man søger en Gud. Men se: det er atter en ukendt Gud. Ja, just en *ukendt* Gud synes at øve en særlig dragende Magt over Menneskers Sind, man har fået nok af det kendte. Man vil søge og finde en Gud ad sine egne Veje. Den kendte Gud, „den gamle af Dage“, de Kristnes Gud, synes man ikke så tilbøjelig til at søge. For Kristendommen er spillet Fallit, siger man.

Franske, tyske og engelske Filosofer og Digtere søger nye Veje for Mennesketanken — og Livet, søger at finde Kilderne til et rigere, skønnere, lykkeligere Menneskeliv; det er jo i Virkeligheden Gud, de søger, men det er en ukendt Gud. Også danske og norske Forfattere er ude på Opdagelsesrejse efter Livskilden.

En dansk Forfatter, Laurids Bruun, har endog givet en af sine sidste Bøger Titlen: Den ukendte Gud. Helten i Bogen er en moderne amerikansk Ingeniør (alle moderne Helte er Ingeniører), der har bygget en Bro, der overgår alt, hvad der tidligere er præsteret af Ingeniørkunst, og som har givet sin Mand Millioner. Han er altså et rigtigt Kulturmenneske, dygtig, rig, anset — hvad forlanger han mere? Jo, en Dag opdager den snart 40-årige Mand, at han egentlig aldrig endnu har *levet*. Og så bryder han alle Broer af bag sig og rejser ud for at leve — ikke i dårlig, men i egentlig og virkelig Forstand. Og på Rejsen mod Østens mystiske Lande møder han en ung, dansk Kvinde, som også har forladt Kulturens lette, flagrende Sommerfugleliv for at finde sig selv og Meningen med sit Liv. Det er altså egentlig den ukendte Gud, de to søger. Og skønt det jo går sådan, at Kærlighedens Gudinde tænder Ilden i deres Hjerter, så har de dog begge

en Følelse af, at det er ikke denne Kærlighed, hvor rig den end kan være, der er Livets egentlige Indhold og Mening. De vinder gennem et af Østens forunderlige Børn, en ung parsisk Pige — så yndig, så from og god, så ubetvingelig i sin stærke Tro på sine Fædres Guder — en Anelse om, at kun ved at finde Gud finder man ind til Livets Kilder, kun dér er der Fred for Hjertets umættelige Higen efter Liv. De finder begge, at Østens Børn med deres stærke Gudstro — om end den tidt synes vanvittig og sindssyg i Vestens Børns Øjne — dog er lykkeligere, *lever* i hvert Fald rigere end Kulturens Børn med al deres Videnskab og Oplysning. De synes, de møder Gud gennem disse Mennesker. Men det er — en ukendt Gud. De kender ham ikke, kun gennem Anelser skimter de ham. — Det er et uroligt søgende Menneskehjerte, der banker gennem denne Bogs Blade. Man mærker, det er sandt, at Menneskets Hjerte er uroligt, indtil det finder Hvile hos Gud. Men *Hvile* finder det netop ikke hos den ukendte Gud.

Man søger Gud ad mange forskellige Veje — som Grundtvig i sin Ungdom — kun synes man ikke at finde på at søge ham i den kristne Menighed. Når en Nordmand som Johan Bojer med „den store Hunger“ går ind i en norsk Kirke, finder han den tom; han finder ingen Skønhed og ingen Opbyggelse derinde, han føler sig ikke hævet op mod — den ukendte Gud, han søger.

Det samme er Tilfældet med en dansk Forfatter som Henrik Pontoppidan.

Nej, ikke i Menigheden søger man Gud, heller alle andre Steder, synes det.

I Naturen f. Eks. Og man kan jo også nok finde Guds Spor derude, som en Paulus fandt det, „thi hans usynlige Væsen, både hans evige Kraft og Guddommelighed skues fra Verdens Skabelse af, idet det forstås af hans Gerninger“; og som en Brorson fandt, når han fra sin Bispegård i Ribe gik sin Tur over Engene ad Havet til og „al den Ting, som Gud har gjort,“ oplod sig for hans undrende Øjne.

Men hvordan er den Gud, man ad den Vej finder? Ved første Øjekast kan det jo nok se ud til, at det er en vis, god og kærlig Gud, der står bag al Skabningen. Men får et Menneske Øje for den Krig, der bestandig råder derude, da kan han måske komme til at tvivle. Der er jo en evig Kamp for Tilværelsen i Naturens Verden: Plante kæmper mod Plante, Dyr mod Dyr for at få Plads. De små kæmper indbyrdes, og de store ødelægger de små. Hvorfor alle disse skønne spildte Kræfter? Hvorfor alle disse Muligheder, der aldrig bliver til Virkelighed? For ikke at tale om de mange Ulykker, Naturens Kræfter afstedkommer i Menneskelivet, når Havet åbner sin Favn og tager Tusinder til sig, eller Jordens skjulte Kræfter røres og spreder Død og Ødelæggelse over Mennesker og deres Hænders Værk. Hvordan er den Gud, der står bag denne Natur, der snart smiler os venlig i Møde og rækker os sine mangfoldige Gaver, og snart viser sin Grumhed og Styrke ved at ødelægge? Man kan ikke klart se Gud ad den Vej — det er en ukendt Gud.

Man kan søge Gud i sit eget Indre. Og det er sikkert, at der i hvert Menneskes Indre er meget, der vidner om Gud. Derfor kan Paulus sige, at Hedningerne bærer Lovens Gerning skreven i deres Hjerter, idet deres Samvittighed vidner med. Selve Livstrangen, der aldrig kan slukkes, „den store Hunger“, er et Vidnesbyrd — såvel som Rædslen for Døden — om, at vi er Guds Slægt. Men heller ikke ad den Vej kommer man længere end til en ukendt Gud, Gudsbilledet vil farves af det enkelte Menneskes Syn på Livet — lyst eller mørkt. Der kommer ingen til *Faderen* ad den Vej, og derfor finder Hjertet ikke Hvile.

Vil man søge Gud i „Digterens Sang og i Vismandens Ord“, bliver Resultatet det samme: en ukendt Gud.

Endmere bliver det Tilfældet, om man søger Gud i „Myther fra Nord“ eller fra andre Verdens egne — som også mange har travlt med i disse Tider — det er kun Glimt fra en ukendt Gud ind i Mørket.

Bedre lod det sig måske høre at finde Gud i „Tidernes

Gang“. Der kan ingen Tvivl være om, at Gud er med i det, der sker på Jorden. I hans Hænder samles Skæbnens Tråde lig Væverstolens Garn.

Det er vel nok at nævne ét Navn: Israel. Dette Folks Historie er ubegribelig uden Troen på, at en anden og stærkere Hånd end Menneskers har grebet ind. Men hvordan er „Historiens Gud“? „Isaks Rædsel“ kalder Jacob sin Faders Gud. Som en Moders Kærlighed til sit Barn, sådan er Guds Sind overfor hans Folk, siger den største af Profeterne: „Kunde en Mor glemme sit Barn, så hun ikke forbarmede sig over det, hun bar under sit Hjerte — kunde *hun* glemme, aldrig glemmer jeg Dig.“ „Hør mig Jakobs Æt og alt, hvad der er levnet af Israels Slægt, I, som selv er blevne bårne fra Moders Liv af og løftede på Hænder fra Moders Skød — lige til den høje Alder er jeg den samme, indtil Alderdommen kan jeg bære Byrder. Som jeg *har* båret, *vil* jeg både løfte og frelse.“ — Ja, her er Gud, den levende Gud, men hvordan er han? Er han en Rædsel eller en Nåde?

Hvis Mennesker vilde forsøge at finde Gud i de seneste Tidens Gang, hvilket Billede af ham vilde man så få frem? Er *alt*, hvad der er sket i de sidste 5 År et Udtryk for Guds Vilje — hvordan er så Gud, når han kan ville sligt?

Bestandig vil man spørge, hvordan Gud egentlig er, hvis man søger ham ad de Veje, her er nævnt. Man vil ikke nå længere end til en ukendt Gud.

Da Paulus i Athen havde fundet Altret for den ukendte Gud, sagde han til Athenienserne, at nu vilde han fortælle dem, hvem denne Gud var. Og så har han talt til dem om „en Mand, som han har beskikket til at dømme Jorderig med Retfærdighed og bevist for alle ved at oprejse ham fra de døde“. Det er Jesus Kristus, Paulus her begynder at tale om, og han mener altså, at man kun kan lære Gud at kende i Sandhed gennem ham.

Når der altså overfor den store Missionær Paulus stod et Menneske, der søgte efter Gud, så sagde han til ham: Du skal ikke søge Gud i Digterens Sang eller i Vismandens Ord, ikke i Myther fra Nord eller andre Steder fra, ikke i Tidernes

Gang. Du skal ikke søge ham dér alene, thi så finder Du aldrig Gud, som han *er*. Gud er større end Menneskers Tanker og Menneskers Hjærter, han er ikke lunefuld og uberegnelig, som Menneskers Sind er, han er trofast, han er barmhjertig, han har en Faders Sind overfor Mennesker. Det har han vist i sin Søn, Jesus Kristus.

Jesus sagde selv: *Der kommer ingen til Faderen uden ved mig*. Han sagde også: *Jeg er Vejen og Sandheden og Livet*. Det er altså hans Mening, at Mennesker kun gennem ham kan komme til at kende Gud som Faderen, som den, der har en Faders Hjerte og Sind overfor os. I Naturen osv. kan vi ikke høre Guddoms-Faderhertet slå.

Gennem Jesu Liv og Ord møder vi Gud ikke som den ubestemte, ukendte og ukendelige, men som den, der kommer hvert Menneske i Hu som en Far sit Barn, hvor ringe det end er, hvor langt det end er kommet bort, han ser efter det, længes efter det, som Faderen efter den tabte Søn.

Gennem Jesus lærer et Menneske at kende Gud sådan, at den samme Mand, der i sin Ungdom søgte så vidt omkring for at finde ham, senere kan synge:

Intet så stort -- han det jo kan,
intet så godt -- han det jo vil,
det overgår al vor Forstand,
at der en sådan Gud er til;
er dog ej mer end i Børnesko
alle de små kan prægtig tro,
er *netop nok til Sjælero*.

Således havde Ånden, der oplukket sit Øje og fandt sig på Afgrundens Kant, Ånden, der søgte og søgte, fundet Hvile, Sjælero. Så stadfæstede sig også i Grundtvigs Liv Augustinus' Ord: Du har skabt os til Dig, o Gud, og vort Hjerte er uroligt, indtil det finder Hvile hos Dig. Og *Hvilen fandt han ved at bede det Fadervor, som Jesus alene havde lært ham*: Og når min Sjæl blev af sin Grublen træt, den hvilte sig ved Fadervor at bede.

Skal alle de Ånder, der nu har lukket Øjnene op og søger en anden Gud end den Afgud, der faldt, finde mere end en

ukendt Gud, finde den Gud, som kan give det søgende Hjerter Hvile og Fred, så kan det ikke nytte at søge den vide Verden rundt. Der er vel *Spor* af Gud, men han er der ikke selv. Han er at finde gennem Jesus Kristus i hans Menighed, der ejer det levende Ord, hvori han bor, og hvori han også kan nå ind til Menneskers Hjerter og give det Fred . .

Urolige Hjerter, hvad fejler Dig dog,
hvi gør Du Dig Smerte, Du ej har behov?
Er han ej vor Fader, som råder for alt,
er ej vore Tårer og Hovedhår talt!
Har os ej den bedste til Venner udvalgt!

Thyge Thygesen.

To Aar.

1864 - 1919.

Tale fra Sommeren 1919.

Digteren Kai Hoffmann har søgt at samle Aaret 1919 ind i et lille, tæt Vers:

Det er det store, gyldne Aar
med Flaget højt paa Danmarks Gaard,
da skilte Brødre mødes,
og Danmark atter fødes.

Det er i Grunden godt sagt med saa faa Ord. Naar vi samles til Møder eller Fester i Aar, da er det naturligt, at der bliver givet Udtryk for Danmarks Glæde, for dette er Danmarks Jubelaar.

Manges Haab og manges Længsel, manges Tro og manges stille Bøn faar i dette Aar sin Opfyldelse.

Jeg ved mange, som igennem et langt Liv saa hen til den Stund — og aldrig tvivlede om, at den vilde komme engang, men selv skulde de ikke naa at opleve dette forunderlige Aar, da Danmark atter fødes.

For 55 Aar siden var der ogsaa en Digter, nemlig Edv. Lembcke, der samlede det Aar — 1864 — ind i saadan et lille, tæt Vers paa fire Linier:

Et Aar er det siden — et eneste Aar,
forsvundet som Bølgeskummet,
men ingen fatter, og ingen forstaar,
hvad det eneste Aar har rummet.

Det Aar greb dybt ind i manges Liv.

Der var dem, Fædrelandets Ulykke mærkede for Livet, saa de næsten sank i Knæ ved det. Jeg tænker da altid først og fremmest paa den Mand, som stod med det største Ansvar dengang — Førsteministeren D. G. Monrad, denne mægtige

Skikkelse — større bygget end de fleste herhjemme, en Mand med en magtfuld Aand og med Myndighed over hele sit Væsen. Jeg holder af at tage det Ansigt — jeg kunde fristes til at sige Aasyn — frem engang imellem for at se paa det.

Stort var han bygget, og dog svimlede han, da han stod der og stirrede ind i dette Dyb af Ansvar og maatte handle, handle paa et helt Folks Vegne uden at kunne se klart. Helt kom han aldrig over det igen. Da Freden var sluttet, og Ulykken var kommen over Danmark, kunde han ikke udholde at blive her længere, men drog bort til Ny Zeeland i Australien, for der at slaa sig ned som Nybygger i 3^{1/2} Aar og prøve paa under legemligt og aandeligt Arbejde at vinde Sindets Ligevægt tilbage. I lange, vaagne Nætter kæmpede han sig igennem sine tunge Tanker, og Hvile og Fred havde han vel endda ikke fundet, om ikke han havde været Kristen og vidst, hvem han skulde vende sig til med al sin Nød, om ikke han havde kendt Vejen ind i Bønnens uendelige Verden, den, han har givet os sin værdifulde lille Bog om.

Og Vilh. Birkedal skrev i de Dage saadan til en gift Datter i Norge:

„Jeg tror aldrig, jeg forvinder de Saar, som *det Aar* har slaaet mig. Altid staar Sønderjylland for mig, og de danske Brødre og Søstre overgivne til de arrige og hovmodige Fjender. Det Saar vil altid bløde for din Fader, indtil den Dag, da alle Saar læges paa den store Forklarelsens Morgen.“

Og A. D. Jørgensen, han, som blev Sønderjyllands særlige Historiker og netop blev Historiker ud fra 1864, og som er den, der har skrevet det sidste Bind af Værket Danmarks Riges Historie, det Bind, som handler om dette Afsnit, han fortæller i „Redegørelse for mit Liv og min Forfattervirksomhed“ om, da han modtog Efterretningen om Dybbøls Fald: „Da jeg læste Telegrammet i Studenterforeningen, var jeg som bedøvet; da jeg henad Aften sad alene i mit halvmørke Værelse, fik jeg Lindring i en Taarestrøm — intet før eller efter gjorde et lignende Indtryk paa mig.“

Han havde, som han selv udtrykte det, — „været grebet af Folkesjælens Dødsangst“, været grebet af Angst for, at

hans lille Land og Folk skulde blive slettet ud af en overmægtig Fjende.

Og den sydjydske Bonde Niels Jokum Termansen, en af de mest tiltalende politiske Skikkelser, vi har ejet, han sidder en Nat, ved den Tid Wienerfredens Betingelser er til Forhandling i det danske Folketing, og skriver til sin Hustru hjemme i Gammelby nede paa Askovkanten. Han synes, det er, som de skal til at underskrive Danmarks Dødsdom. Der er kun én Trøst, den, at den barmhjertige Gud i det høje, at han kan benaade — hos ham er der Udgang fra Døden. „Hans er jo dog Magten og Riget.“

Og maa jeg have Lov dertil at føje et personligt Indtryk. Jeg havde en Grandonkel og -Tante, som i Tiden lige før og under Krigen 1864 var unge Præstefolk lige Syd for Aabenraa Fjord. De var en hel Række ivrigt dansksindede Præster langs Fjorden. Under næsten hele Krigen var de, som alle i den Egn, ganske overvældede med Indkvartering. En Tid fik de en højstaaende preussisk Officer, der var angrebet af Difteritis.

Han smittede dem alle, og deres ældste Barn, en dejlig lille Pige, døde. De var skarpt bevogtede og afspærrede, da man frygtede, at de skulde bringe Efterretninger til den danske Hær. Kanontordenen fra Dybbøl lød stadig over til dem. Under alt dette led min Tante meget; hun blev ikke sindssyg, men hendes Hoved tog alligevel Skade af det; hun talte meget siden, og undertiden var det, hun sagde, noget forvirret. Hun havde faaet det i 64. De to blev efter Krigen Præstefolk paa Falster i det samme Sogn lige til 1904. I den Præstegaard har jeg tilbragt saa mange af mine Ferier; det dernede fra det tabte Land laa altid paa saadan en stille, køn Maade i Baggrunden i det Hjem. Naar en af os Drengene gik igennem Stuen, kunde hun standse os i Farten og give sig til at fortælle om sine Oplevelser — undertiden ud fra Billederne paa Væggen. Det var lige meget, hvor hun begyndte — vi endte altid dernede. Det var altid i hendes Tanker.

Da de to holdt Guldbryllup i 1902, var der — 38 Aar efter Adskillelsen — Repræsentanter for Menigheden dernede med til Festen; de havde stadig holdt nogen Forbindelse vedlige.

Og da den gamle Provst døde nogle Aar senere, kom Flaget dernedefra paa hans Kiste og gik med ham i Graven.

Det var nogle Eksempler paa, hvor dybe Spor det Aar satte hos dem, der var vaagne i vort Land dengang; de kunde øges med mange andre.

Indenfor disse 55 Aar ligger den nuværende Slægts Liv, og i dens Liv finder vi Grundene til, at der efter 1864 kunde komme et 1919.

Der kunde siges meget nedsættende om vort Folk i disse Aar. Der kunde findes meget frem, som var usselt og ringe, som brød ned i Stedet for at bygge op.

Mange var der, som var ligeglade i Stedet for varme og ivrige. Der var ogsaa dem, der trak paa Skuldrene og haanende spurgte: „Hvad kan det nytte?“ — og saaede deres lammende Tvivl i Menneskers Sind. Ikke faa var der, som blev vingestækkede, fordi de kastede sig ind i det, som saarede deres Sjæl og tit ogsaa deres Legeme for Livet.

Alligevel — hvis vi ligesom gaar op paa et højt Punkt borte fra Døgnets Larmen og ser ud over Danmark i disse Aar, vil vi saa ikke faa Øje paa dette — at aldrig er der blevet arbejdet i Danmark som siden 1864.

Det lyder maaske lidt underligt at sige dette netop paa et Tidspunkt, da der saa mange Steder er saa lidt Arbejdsvilje, — ja, tit kan spores en Lede ved Arbejdet, som er en Svækkelse, der føles saa meget stærkere i Øjeblikket, som kun et sikkert og vedholdende Arbejde kan føre Menneskeheden ud af det nuværende Kaos. Men det er jo noget, der er født af Krigen, og noget, der er fælles for alle Lande, en Sygdom, som vi vel maa komme over igen.

Men der var dengang, midt under den almindelige Bedøvelse, Mænd, som rankede Ryggen og løftede Hovedet i levende Erkendelse af, at nu gjaldt det, og saa tog de fat.

Jeg behøver ikke at gaa nærmere ind paa dette. De er mange flere end Dalgas og Tietgen og Fjord og de unge Højskolemænd, som da begyndte, og Vilh. Beck og A. D. Jør-

gensen og Troels-Lund, som almindeligvis nævnes i denne Sammenhæng. I Snesevis kunde de nævnes — døde og endnu levende — som havde det saadan, at de saa inderlig gerne vilde komme til deres gamle Moder, Danmark, og lægge alle deres Evner og al deres unge Kærlighed for hendes Fødder, om de dog kunde blive ved at holde hende ung og frisk og livsglad.

Lad mig blot nævne én af dem, én, jeg selv har kendt, Præsten Johs. Clausen, der sidst var i Vonsild for at være saa nær ved Grænsen som muligt. I sine unge Dage var han med til sammen med Vilh. Beck at stifte Indre Mission.

Siden blev han vel nærmest Grundtvigianer, men enten han var det ene eller det andet, brændte hans Sind altid for Guds Riges Sag og for hans Lands Sag. Til Arbejdet for Sønderjylland gav han saa mange af sine Kræfter.

Han var en gammel Mand, og jeg var ganske ung, da jeg lærte ham at kende, men hans Sind var ungt til det sidste lige til den Dag, han kom hjem fra et Møde og satte sig i sin Lænestol og sov stille hen. Det var en Oplevelse at møde en gammel Mand, der var saa ungdomsfrisk og levende, og som til det sidste brændte med den samme Ild for det, han havde viet sit Liv til.

Jo, der er taget et ordentligt Basketag med Arbejdet — baade det materielle og det aandelige — for at faa det til at gro herhjemme — og der var trods alt meget, som slog Rod og groede. Det er godt at mindes, at der er arbejdet meget og alvorligt i Danmark i de sidste to Menneskealdrer, og det ikke blot af de enkelte førende Mænd, men ogsaa af de mange, hvis Navn kun kendes i den lille Kreds — eller som maaske aldrig blev nævnt, men som trofast og stilfærdigt Dag for Dag gjorde Danmark rigere og bedre.

Arbejdet førte ud af Haabløsheden — det kunde alligevel gaa trods Forblødningen. Og under dette travle Værk blev Haabet bevaret — Haabet om en Fremtid for vort Folk og det dyre Haab om at skilte Brødre engang skulde mødes, og Danmark atter fødes.

Her har vore Digtere i 1864 og i Aarene derefter givet en stor Indsats. Hvor har de dog sunget det ind i os fra vor Barndom; alle vi, som er med i Folkets Sang, vi kender disse Sange og Digte. Ja, det er saadan, at disse to Ting: Sorgen over Ulykken og Haabet om den nye Dag findes i næsten alle vore Fædrelandssange. De blev i Grunden til én stor Sangkreds om Sønderjylland. Naturalismens Digtere, de har næsten intet givet her; de havde trods alle deres Evner kun saa lidt Næring til vort Folks Liv. Men flere af de „gamle“ Digtere levede helt hen i Aarhundredets Hæld, og for dem var dette en Hjertesag, noget som ikke kunde skilles ud fra deres Liv og Digtning. Og Kæden blev aldrig brudt; en af de virkelig store Sangere i ny Tid, Valdemar Rørdam, tog Arven op i dette Aarhundrede — og blandt de yngste Mads Nielsen og Axel Juel.

En hel Mængde af vore Fædrelandssange er i dette Aar blevet historiske; de kan ikke længere synges paa den samme Maade, fordi Haabet, de synger om, er opfyldt. Der maa vælde en ny Sang om vort Land frem fra denne Tid.

Endnu før Krigen 1864 var sluttet, skrev Oldingedigteren Grundtvig sit „Trøstebrev til Danmark“, dette stærke Digt med sin sikre Tro paa en Paaskemorgenrøde for Danmark.

Lige efter Fredslutningen holdt Fred. Paludan-Müller Fremtidsmaalet op for os:

Brat af Slaget rammet,
kastet haardt til Jord,
ligger brudt og lammet
du, vor gamle Mor.
Har du anden Tanke
nu end lid og taal,
saa forkynd, o Danmark,
mig dit Fremtidsmaal.

Og saa streger han under i hvert Vers det, som han vil sige os:

Mænd med faste Hjerter,
det er Danmarks Maal.

Fromme, stærke Kvinder,
det er Danmarks Maal.

Sønderjylland vundet,
det er Danmarks Maal.

Hos Edv. Lembcke, Modersmaalets Digter, kan vi endnu høre Kampgnyet fra den lige overstaaede Krig:

Skibet er strandet — saa lad os da bjerge
rask igennem Brændingen alt, hvad vi kan;
Viljen der mægter vor Frihed at væрге,
Troskab indtil Døden mod Fædrenes Land,
levende Haab, der kan svinge vort Flag,
dødeligt Had, der kan hvæsse vor Klinge,
klippefast Tro paa den Fremtidens Dag,
der skal Genfødselen bringe.

Lad os da vente og ikke forsage,
agte paa de varslende Tegn under Sky,
bære de tunge Forsmædelsens Dage:
atter skal i Danmark en Morgen dog gry.
Kommer da Luftningen frisk over Strand,
ruller da vældigt den vækkende Torden,
da skal du atter, mit Fædreneland,
løfte dit Hoved fra Jorden.

Gennem al Carl Plougs mandige Digtning lyder Sangen om Danmark, men efter 64 faar den en egen dyb Tone — for ham var Slaget stærkere end for de fleste.

I 1866—67—68 kom hans tre Tidsdigte: Skumring — Gry — Morgendrømme.

Som en Seer har han skuet ind i den kommende Tid — anet, hvad der vilde komme; saa meget i dem passer mærkeligt paa de sidste Aar.

Et af dem slutter saadan:

Til Morgenbøn lad alle Klokker ringe,
skønt over os er Nattens sorte Sky.
Lad Ordet lyde, og lad Psalmen klinge,
saa skal vor brudte Styrke sig forny,
og Haabet dale ned paa Duevinge,
og Natten svinde for et lifligt Gry.
Og saa til Arbejd alle, Mand og Kvinde,
vi har et Land at tabe eller vinde!

Og Mads Hansen sang paa sit jævne Fynsk om Haabet.

Og Hostrup sagde i sit Digt: „Til Fjenden“ Erobrerne, hvad det var for en overmægtig Opgave, de havde givet sig i Lag med — den at myrde et levende Folks Sjæl.

Du kan vel kro dig af Døgnets Kaar
og af Sejren, som de har dig bragt,
men du fører en Kamp imod tusinde Aar,
og i den har du visselig tabt.

Kaalund har faaet det Anckerske Digterlegat og farter paa sin Manér rundt til de fleste Lande i Europa, som han har skildret os det i sit mesterlige Digt „Rejsetummel“. Men, hvor han kommer i den vide Verden, er der stadig et eller andet, som minder ham om det lille saarede Land hjemme. Ser han Flaget i en fremmed Havn — og faa Ting er frydefuldere for en dansk paa Rejse — eller et Hus, som er tækket med Straa eller en sivkranset Aa, saa minder det ham.

— o mit Land, o mit Land — saa forladt og forraadt,
saa skuffet for alt, hvad din Fortid har spaaet.
For den Nød, du har lidt, fast jeg elsker dig mer,
og med luende Haab jeg mod Fremtiden ser,
mod den Dag, der skal gry over Norden engang,
da du atter genfødes i Daad og i Sang.

Ogsaa gennem Chr. Richardts Digting gaar fra først til sidst det samme. I 1889, et Par Aar før hans Død kom Digt-kredsen „Vort Land“, den han sluttede saadan:

Venner, ser paa Danmarks Kort,
ser, saa I det aldrig glemmer,
til hver Plet har faaet Stemmer,
klingende snart blødt, snart haardt,
til I ender med at bede:
skærme Gud vor gamle Rede,
give os et Danmarkskort,
hvor alt dansk igen er vort.

Men det dybeste Udtryk for vort Folkehaab har vi dog maaske i den Sang, Grundtvig skrev, da Treaarskrigen var brudt ud i 1848.

Fædreland!
 ved den bølgende Strand
 i den majrønne Lund,
 ved det dejlige Sund,
 af de syngende Vover omskyllet
 sidder bleg du i Sorgen indhyllet;
 dog for dig er det bedste tilbage,
 thi end lever den gamle af Dage.

Højt over Sol
 paa sin Konningestol,
 om end Skyerne brast,
 sidder kærlig og fast
 han, som vogtede Danmark saa længe,
 end hans Bue har klangfulde Strænge,
 og hans Bue slaar aldrig tilbage;
 tro som Guld er den gamle af Dage.

og tilsidst —

du endnu har det bedste tilbage,
 det laa gent — hos den gamle af Dage.

Og saa de dernede — paa samme Tid.

Ja, der skete med 1864 først og fremmest det, at det sønderjydske Spørgsmaal fra at være et meget sammensat blev et meget enkelt Spørgsmaal.

Før 1864 spillede Aarhundreders Forkludring ind og gjorde det vanskeligt at overse.

Alle de Traktater og statsretslige Dokumenter, som havde bunket sig op i Tidernes Løb, derved at Kongerne havde været saa ufornuftige at forlene deres yngre Brødre eller Sønner med disse Landsdele — Forholdet til disse Sidelinier — Særforhold, der var opstaaet dernede — alt det sank nu tilbage i et andet Plan.

Ja, det havde stadig sin historiske Værdi, og den skal ikke ringeagtes. Men det som blev det alt overskyggende, det var *Livets Ret* og *Livets Krav*. Det var dette: Vi, som er danske, vi kan, og vi vil ikke dø som Folk. Vi har vor Rod i Danmark — alt det bedste i os kalder os Nord paa. Det var det, som et Par Aar efter fik sit mejslede Udtryk i Feltraabet: „Vi er danske, vi vil vedblive at være danske, og vi vil behandles som danske efter Folkerettens Forskrifter“.

Til at begynde med satte de jo alt deres Haab til § 5 og mindede stadig Tyskerne om Opfyldelsen af dette Løfte. Saa mange af de unge vandrede ud; de vilde naturligvis ikke i preussisk Krigstjeneste i nogle Aar, naar deres Fædre om kort Tid stemte deres Hjemstavn tilbage til Danmark. Derved fremkom der Huller i Rækkerne, som siden blev vanskelige at fylde; undertiden var det vanskeligt at faa Afløsere til Gaardene, naar Fædrene var blevet for gamle, og Sønnerne ikke længere var tyske Undersaatter.

Efter en Aarrækkes Venten gik det op for dem, at de kunde ikke vente noget ad den Vej, at det kunde vare længe med Genforeningen. Med Tyskernes gode Vilje kom den ikke. Og saa tog de fat med Mod, med Udholdenhed og Haab og tit med et velsignet godt Humør. De forstod dette — vi maa tage fat over hele Linien, hvert Hjem maa — om det er muligt — gøres til en Fæstning, hvorfra Forsvaret kan føres for den unge Slægt.

Saa meget af det, som Stat og Kommune ellers sørger for i et Samfund, det maa vi gøre selv. Aandeligt og økonomisk, paa alle Omraader maa vi forsvare os. Grundlaget maa lægges bredt og fast og paa langt Aaremaal.

Udvandringen standsedes. Det er Hanssen-Nørremølles uforglemmelige Ungdomsdaad; han var Hovedmanden for *det*. Nu tog de unge det Offer paa sig med den lange Militærtjeneste for at værne Fædrejorden.

De store Foreninger — Sprogforeningen, Vælgerforeningen og den, som var Hjertebarnet, Skoleforeningen, og de forskellige Landboforeninger blev dannet. Forsamlingshuse skød frem i hver Landsby, og Frimenighedsbevægelsen tog Fart. Banker blev oprettet og en stor Kreditforening og „Landeværnet“ for at holde Jorden paa danske Hænder. En ny Ungdom voksede op, sejt og støt gik Stemmetallet frem fra Valg til Valg. Og Fremgangen kronedes af Aarsmødet i Juni 1914. Vi, der var med dér, glemmer aldrig det Brus af Sang og det Syn af Sønderjyllands Ungdom — 6 Uger før Verdenskrigen. Den Sommer var præget af Friskhed, Frejdighed og Fremgangsmod som ingensinde før.

Hvor var der Gang paa Gang i de 50 Aar kommet Bud om Troskab mod Fortiden og Tro paa en lykkelig Løsning engang i Tiden. Lad mig bare nævne ét: den Artikel, Redaktør Jessen skrev, da man fra tysk Side forbød Brugen af Landsdelens ældgamle Navn, Sønderjylland, i Blade og Skrifter. Artiklen — „Et Land uden Navn“ — slutter saadan: „Vi lever altsaa i et Land uden Navn. Tyskerne gør alt muligt for at fratage os vort Land og vort Folks gamle Modersmaal. Endog i Nordslesvig er det, paa nogle Religionstimer nær, udryddet af Skolerne; det indskrænkes i Kirkerne, det lyder ikke i Retten, det fortrænges fra Forvaltningen. Mange Tyskere pønser paa aldeles at fratage os vort Sprog, at gøre vort Folk aandeligt umælende. Nu maa ikke engang vort Land beholde sit Navn.

Maaske synes Tyskerne, at et maalløst Folk og et navnløst Land kan passe godt sammen.

Men der gives et Navn, som ikke er forbudt endnu, det er vort gamle Fædrelands dejlige Navn Danmark. Skal vor egen lille Landsdel være navnløs, saa kan vi endnu nævne Navnet paa vort Moderland. Hvilket Navn har en mere fuld og fast og fager Klang end Navnet Danmark. Saa være det herefter tifold velsignet, vor Sjæl skal klynge sig til det, vor Tunge skal prise det, ja, Ordet Danmark skal gemmes i vort Hjerte som en kostelig Perle.“

Renere Udtryk for deres Troskab kunde vi ikke faa.

Nu kom den sidste store Prøve.

Havde de unge fulgt den jo i og for sig ganske naturlige Indskydelse ved Krigens Begyndelse at flygte Nord paa ad alle mulige Veje — ja, saa havde de maaske paaført os Krigen, men i hvert Fald var saa Hjemstavnen blevet svigtet, den, der var kæmpet for i de mange Aar.

De maatte, om de vilde være tro helt igennem, bringe ogsaa dette Offer og gaa den tunge Vej til Ende.

En af dem, Mikael Steffensen,*) siger i et Brev om dette, da han hører, at en af hans Kammerater er flygtet over

*) Sønderjyden Mikael Steffensen. En af de faldne. Minder og Breve udg. af Jens Sarup og Vald. Rørdam, København. 1918.

Grænsen,, at han vil ikke dømme ham, han har sikkert sine gode Grunde dertil, „men jeg staar paa det, jeg har sagt; jeg kan ikke andet. Mit Land kan kræve det af mig. Det er Vejen til at værgе mit Land, selv om Vejen er haardere, end Mennesker kan udholde alene.“

Det var Troskaben indtil Døden. Men den lyser ogsaa Forjættelsen over: „Vær tro indtil Døden, saa vil jeg give dig Livets Krone.“

De gik Vejen gennem de 54 lange Aar, gik den helt ind i Døden — og vandt Livets Krone for Danmark.

Og saa kom den Efteraarsdag i 1918, da det stod os klart, at nu vilde den oprinde, den Dag, vi havde længtes efter.

Og da det saa kom, saa gik det vist saadan for mange af os, at det var alligevel saa ufatteligt stort, at det nu virkelig skulde ske, det, som vi altid havde troet vilde komme engang.

Biskop Ludwigs har nylig i et Digt givet et godt Udtryk for dette:

Men den, som har ventet saa længe,
at tyssed til Suk blev hans Raab,
bliver saa underlig stille,
naar Dagen gryr for hans Haab.
Vi gaar som i vaagne Drømme.
Alle Ord bliver bitte smaa.
Der er dog intet, som rumme kan
den Glæde, vi bærer paa.

Men jo mere jeg tænker over det og ser paa det, des mere gaar det op for mig, hvor forunderligt det i Grunden er.

Se engang paa Landkortet, hvor skævt, hvor uharmonisk vort Land blev i 1864. Øerne sank helt ned i den ene Side, medens Jylland ragede op i den anden. Nu heles det atter, der bliver Ligevægt, Harmoni over det igen. Vi var saa smaa, og denne Lidenhed følte vi saa stærkt; den prægede os, trykkede os saa tit. Nu bliver vi da lidt større og paa den eneste rette Maade — ved, at vi, som hører sammen, forenes.

Det er noget af det største i vort Folks Historie, det vi nu skal opleve.

Der har været stridt for Danmark mange Gange og paa mange Maader — men aldrig saa længe og saa udholdende og med saa stor en Indsats. Nu bagefter kan vi ligesom se Glimt af Guds førende Veje.

Det er en kostelig Gave, vi faar fra Gud. Men en Gave forudsætter, at der er nogen til at tage imod den, nogen, som bryder sig om den. Godt, at det nu kan siges, at mange dernede, ja, de fleste stadig har levet i Haab og Forventning, og at der ogsaa heroppe stadig var en betydelig trofast Kreds, som holdt ud, ogsaa i de onde Dage, og aldrig opgav Haabet.

Men tænk — om det Aar var kommet og havde fundet dem dernede og os heroppe sovende, sløve og ligegyldige — uden Forventning og uden Tro.

Tænk, om det havde været Sandheden, det, som en højtstaaende Embedsmand i Danmark, ham med det fremmedklingende Navn Marcus Rubin, sagde i det tyske Aarskrift, Preussische Jahrbücher (Preussiske Aarbøger) et Par Aar før Verdenskrigen. Lad mig citere et Par Steder:

„Kun *Taabere* i Danmark og Folk uden Indflydelse tænker paa en Genopvaagnen af Artikel 5 eller lign.“

„I Danmark har man nu indregistreret 1864 som et historisk, endeligt Faktum“.

„— — — saaledes tør det siges med fuldkommen Sikkerhed, at *enhver Tanke om statsretlig Tilknytning ligger fjern*, og at hvis saadanne Tanker fandtes, vilde de ikke faa Lov at give sig Udtryk“.

„*Nordslesvig er nu med Lov og Ret Tysklands, og ved dette Faktum hverken kan eller bør der røres*“.

At han vovede det!

Tænk, om det havde været Sandhed! Da havde der ikke været et Folk til at tage imod Gaven, da den kom.

Lykkeligvis var det Løgn — jeg bruger med Vilje Sprogets stærkeste Udtryk — lykkeligvis var der en stor Part af det danske Folk, som delte Grundtvigs sikre Tro paa, at

du endnu har det bedste tilbage,
det laa gemt hos den gamle af Dage.

Danebrog,

en Gave fra Gud til det danske Folk.

Et af de Folk, der sætter størst Pris paa deres Flag, er sikkert det amerikanske, der bl. a. holder store Fester for det. Ved en saadan Lejlighed talte deres Præsident en Gang om Stjernebanneret som Verdens ældste Flag, men maatte dog føje til: „Kun maa jeg undtage et, nemlig det lille Danmarks.“ Stjernebanneret er fra 1777, Danebrog fra 1219, og Danebrog er sikkert endnu mere Folkets Ejendom end Stjernebanneret er det, saa man skulde synes, at vi ogsaa har Grund til at holde aarlige Fester for vort skønne Flag, paa Flagdagen, og i Aar, den 15. Juni, var der da særlig Grund til det, paa Flagets 700. Aarsdag.

Der var sikkert ogsaa mange, der imødesaa denne Dag med stor Forventning, men ogsaa en hel Del, der blev meget skuffet, fordi det ikke blev de store Folkefester, som man havde Grund til at vente. Mange Steder fik Flaget kun et Par Ord i Indledningen eller Slutningen af en Tale.

Efter Aviserne er Danebrog ingen Steder „værdigere og smukkere blevet fejret end i det gamle Ringsted, hvor en Flyver midt under Festen fløj hen over Byen og højt oppe fra Luften nedkastede Danebrog“, en ret uskyldig, moderne omend barnlig Maade at fejre Dagen paa.

Et andet Sted paa Sjælland „satte man Byen paa den anden Ende“, men det fandt et af de stedlige Blade dog var alt for galt, „thi i sin første Oprindelse var Danebrog jo strengt taget kun et Henretterflag“.

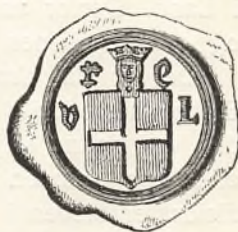
Og i en By her i Jylland, hvor der af nogle blev klaget over, at Flaget ikke var hejst paa Raadhuset, blev der af

andre skreven: „Flagene skal vel ikke stikkes ud af de offentlige Bygningers Vinduer, fordi nogle private Foreninger finder Anledning til at lave Fest“.

At der ikke skal flages fra de offentlige Bygninger, fordi private eller Partier holder Fest, er jo en Selvfølge, men det er tungt at erfare, at der er Folk, der ikke har saa megen Forstaaelse af Danebrog, vort nationale Symbol, Folkets Samlingsmærke, saa de ikke engang vil have det hejst over Folkets egne Bygninger paa Flagets egen 700. Aarsdag, og at andre kun ser „et Krigsflag“ i det (for at bruge et mildt Ord). Det vil jo med andre Ord sige, at der endnu mangler et stort Stykke i, at alle i vort Land har Del i den Glæde og Rigdom, der er i at tilhøre et Folk, for har man det, vil man ogsaa hejse Flaget. Men hvordan skulde det i Grunden være anderledes, for der er jo Tusinder af Hjem i vort Land, hvor Kaarene langtfra opfordrer til at give Udtryk for Fædrelandsfølelse. Hvordan skulde man f. Eks. tænke sig en Familie i en Etværelses-Lejlighed paa 5te Sal i en af Nørrebros Baggaarde faa Lyst til at stikke Danebrog ud af Vinduet (maaske det eneste, de har).

Nej, selvom det danske Folk er det Folk, der bruger sit Flag mest, saa er der endnu langt tilbage, inden det er hele Folkets Ejendom. Alligevel er Danebrog vort nationale Symbol og for Kristne en Gave fra Gud til vort Folk. Saadan blev det opfattet, da vi fik det den 15. Juni 1219, og saadan har det gjort sin Gerning i vort Folk fra denne Dag og til nu.

Det var i Forsommeren 1219, at Valdemar Sejr efter Opfordring sejlede over Østersøen med en stor Flaade for at komme de kristne Estere til Hjælp, for „hvis han ikke kan hjælpe, saa er der ingen, der kan“. Og den 15. Juni stod det store Slag, hvorom Sagnet fortæller: Mens Kampen bølgede frem og tilbage, sad Erkebiskop Andreas Suneson

Revals Bysegl fra den danske Tid.

oppe paa en Høj i Nærheden sammen med sine Lydbisper. Erkebispens sad med opløftede Arme i Bøn for de Kristne, og Danskerne gik frem, men naar han udmattet maatte lade Armene synke, gik de tilbage; men saa støttede de andre Bisper Erkebispens, og Danskerne sejrede. At dette smukke Træk om Moses og det israelitiske Folk er brugt om denne Begivenhed, siger os allerede meget om, hvor stor Betydning man tillagde den. Men det skønneste, der fortælles herom, er dog følgende:

Da de troende Danske næsten var overvundne og ydmyge bad Gud om Hjælp, da skete det, at de modtog et Mærke, der faldt ned fra Himlen, et hvidt Kors paa en Ulddug, og de hørte en Røst fra det høje, at de visselig skulde sejre, naar det blev baaret højt. Og saadan skete det ogsaa.

Smukkere Fortælling om, hvorledes Gud giver et Folk Flaget, Samlingsmærket, og fører det frem under dette Mærke, er der dog vist intet Folk, der ejer, og den vidner kønt om, hvem det er, vort Folk sætter sin Lid til.

Det er vel ogsaa rimeligt, at der ligger en historisk Kærne til Grund for Fortællingen, og maaske har A. D. Jørgensen Ret, naar han siger: De første, der brugte Mærket, det hvide Kors paa den røde Dug, og satte det i deres Flag, var Johannitterne, som vi havde nogle af i Antvorskov Kloster, og dem havde den udvalgte Biskop for Riga Forbindelse med. Denne Mand, der hed Theoderik, var en af Førerne i Toget til Estland, og da Esterne stormede frem mod den danske Lejr, var det især hans Telt, de gik efter. Det skete nemlig, før Kong Valdemar med den største Del af Hæren var kommen i Land. Derfor antog de Bispens Telt for at være Kongens og dræbte Bispens i den Tro, at det var Kong Valdemar.

Det er da rimeligt, siger A. D. Jørgensen videre, at Biskop Theoderik har haft Johannitternes Fane med, og at den ved denne Lejlighed er faldet i Fjendens Hænder. Derefter har Kampen saa især staaet om dette Flag, indtil det tilsidst er bleven i Danskernes Hænder, og Sejren var deres.

I Grunden er det jo ligemeget, om vi har faaet Danebrog paa naturlig eller overnaturlig Maade. De største aandelige

Gaver faar vi vel nok paa det, vi kalder overnaturlig Maade, men i Nutiden, i hvert Fald faar vi dog nok de fleste, og ogsaa mange store Gaver fra Gud paa det, vi kalder naturlig Maade. Men det er vi vist ofte tilbøjelig til at glemme, fordi det synes os saa selvfølgeligt, det at vi faar Føde og Klæder, Hus og Hjem f. Eks.

Om Danebrog siger vi da med *Begtrup*:

„Hvad ænser vi, om alle Verdens Kloge
vil nægte, at du faldt fra Himlen ned!
For os du er og bliver Himlens Gave!“

Dansk Orlogsflag fra 1428 (i Mariekirken i Lübeck.)

Og som Danebrog kom til os som en Guds Gave, saadan har det ogsaa fulgt vort Folk gennem Tiderne. Det kom til os i de første Valdemarers Stortid. Næste Gang, vi hører om det, er vi oppe ved den næste Stortid, under Valdemar Atterdag og Dronning Margrete. Da blev det gjort til Rigsbanner, og vi træffer det i Valdemar Atterdags Segl. Det ældste Danebrog, der endnu opbevares, er et Orlogsflag fra 1427, men fra den Tid af kan Mærket følges i Flag, Vaaben og Segl helt op til Nutiden.

Og det oprindelige Danebrog blev baaret højt i de gode Tider, saadan blev det ogsaa taget med til andre Tider. Da Kong Hans i Aar 1500 drog til Ditmarsken for at underkvinge de frie Folk der, var Danebrog ogsaa med, men gik betegnende nok tabt. Dog blev det vundet tilbage i 1559 af

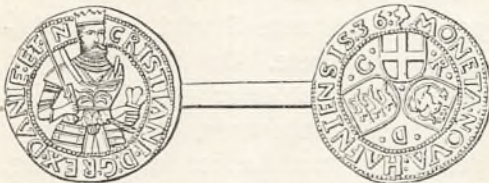
Frederik II og ophængt i Slesvig Domkirke ved Siden af andre historiske Minder, og her smuldrede det bort i Løbet af Hundrede Aar.

Hertug Knud,
Kalkmaleri fra Skive Kirke (o. 1500.)

„Naar jeg hilste dets Flag i den fremmede Havn — —
o, da brændte min Kind! o, da svulmed mit Bryst!“

(Kaalund.)

Mønt fra Christian III. Tid (Danebrog indtager
Hovedpladsen).

Allerede 1748 blev Danebrog da ogsaa Lovbunden Handelsflag til Søs. Men saa blev der ogsaa Fare for, at det kun skulde blive Sømandens. 1833

gik man saa vidt, at det blev forbudt at flage paa Landjorden. Dog skulde Flaget ogsaa være Landhærens Banner. Det blev det fra 1842 af, saa baade i 1848—50 og 1864 var det under dette, at de danske Soldater vandt deres Sejre og led deres Nederlag.

Men med 1848 kom ogsaa Folkefriheden, og det Folk, der selv skulde raade for sine egne Sager, vilde ikke finde sig i, at de ikke maatte hejse deres eget Flag, og 1854 blev Forbudet mod at bruge det paa Landjorden ophævet. Saa nøje er vort Flag knyttet til vort Folk, at da vi faar Folkefriheden, da skal hver Mand ogsaa have Lov at bruge Folkets Flag, og fra nu af begynder det virkelig at blive hele Folkets Eje.

Ja, Korsbanneret nøjedes jo ikke engang med at være vort; det gik videre til vore Brødrefolk. Da Norge i 1814 blev skilt fra Danmark, beholdt det jo som bekendt Danebrog, men satte siden et blaåt Kors midt i det hvide.

„Det hvidene Kors i den røde Bund,
det har Du af Danebrog arvet;
men Hjertebledet, det mørkeblaa,
af Frihedsmarv maatte først udgaa.“

Og Finland og Island har ogsaa sat Korset i deres Flag. Ja, selv de nye Østersøstater, der nu dannes, vil nok have Korsbanneret ligesom „de Danskes By“, Reval, jo fra Valdemar Sejrs Tid til vore Dage har brugt de danske Mærker. Ja, om det saa er Stjernebanneret selv, saa har ogsaa det taget Arv efter Danebrog, saa vidt som det er lavet af en Dansker.

Men hvor meget Danebrog end er elsket og brugt, saa blev det nok alligevel elsket mest der, hvor det aldrig blev hejst, nede i Sønderjylland siden 64. Det var, som det altid vajede over de danske Hjem der nede.

Da jeg i 1909 første Gang cyklede en lille Tur over Grænsen (ved Kjær Mølle), undrede det mig, at da jeg havde cyklet et lille Stykke, saa jeg overalt de danske Farver; ja, om det saa var rød-hvide Flagstænger, saa var de der ogsaa — og pludselig saa jeg Danebrog vaje fra Toppen af en af dem, og snart kom jeg gennem en Landsby, hvor Danebrog vajede over næsten hvert eneste Hjem. Jeg vilde ikke tro

mine egne Øjne, men pludselig saa jeg Skamlingsbankestøtten foran mig. Saa vidste jeg, hvor jeg var, og forstod, at jeg var kørt forkert og kommen over Grænsen en Gang til uden at lægge Mærke til det. Det var kun en lille Fejltagelse, men for mig blev denne lille Oplevelse noget i Retning af, at jeg havde set Sønderjylland i sit rette Klædebon, sin Fremtidsdragt.

Denne Dragt har aldrig været glemt, den har blot været gemt. I det første sønderjyske Hjem, jeg besøgte, saa jeg Danebrog malet paa Væggen i Karlekammeret, og hvem kan ikke fortælle Træk som det om Konen, der havde de nationale Farver i Lampevægen, eller om de mange, der har gemt Danebrog paa Kistebunden siden 64, eller lignende, alt sammen smaa Vidnesbyrd om, at her har det været elsket, her har det gjort sin Gerning som en Gave fra Gud.

Og i Sønderjylland har man længtes efter at give det til kende ved at hejse Flaget højt paa Stang, der hvor det ret kan udfolde sig i al sin Skønhed. Og man er parat til at lade det gaa til Vejrs. Flagstangen er rejst næsten ved hvert eneste Hus; saa iøjnefaldende er disse mange Flagstænger, at man har kaldt Sønderjylland „Landet med de mange Flagstænger!“

Eet kan vi i hvert Fald være sikker paa, og det er: den Dag Sønderjylland kommer hjem igen, da vil Danebrog blive fejret paa en Maade, der er det værdigt. Vi kalder det maa-ske et Tilfælde, men det ser ud som en Tanke, at vi skal have Sønderjylland tilbage i 700 Aaret for vort Flags første Tilsynekomst.

Spaadommen: „Hvor det bæres højt, skal I visselig sejre!“ er ofte gaaet i Opfyldelse, men skønnest opfyldes den ved Genforeningen, for der er virkelig mange baade Syd og Nord for Kongeaaen, der har baaret Danebrog højt for Sønderjylland — om det end er sket i det skjulte.

Saadan har Danebrog nu fulgt vort Folk i 700 Aar, og saadan vil vi gerne, det skal følge os i Fremtiden. Men en stor Gave stiller stadig Opgaver; det gør Danebrog da ogsaa,

og der er Opgaver nok under det Flag. I lange Tider har Maalet været Sønderjylland, men naar nu forhaabentlig snart det Maal er naaet at vinde det Sønderjylland tilbage, der ligger Syd for Kongeaalen, saa maa vi frem mod det næste, og det bliver at vinde et andet, og vist meget større Sønderjylland, det nemlig, der ligger spredt over hele vort Land, især i København og andre store Byer, overalt, hvor der leves under Kaar, der ikke er Danske værdige. Det vil med andre Ord sige, at fra nu af bliver vor store nationale Sag det sociale Spørgsmaals Løsning. Det fik man i hvert Fald Indtryk af ved at lægge Mærke til Træk som dem om Flagfesterne, jeg her begyndte med at gengive.

I den sønderjyske Sag gjaldt det først og fremmest om *Retfærdighed*. Det maa ogsaa være Rettesnoren i den sociale, og man kan kun være glad for, at H. Georges Lære om „lige Skat paa lige Jord“ vinder mere og mere frem, for det vil jo dog sige, at det mere og mere gaar op for Folk, at Jorden er Samfundets (det vil sige alles fælles Eje), mens derimod Arbejdskraften (den legemlige og den aandelige) er den enkeltes private Eje, og derfor er det kun af det første, af Jorden, der skal ydes en Afgift. Men dette skal der ikke siges mere om her, da det er ret kendt.

Et andet Punkt angaaende det sociale skal derimod berøres, da det er mindre kendt.

Nutiden kræver Stordrift og Samarbejde paa mange Omraader, og det medfører store Ulemper, især derved, at den enkelte Arbejder taber Ansvarsfølelsen og dermed Arbejdslysten, naar han kun udfører en ringe Brøkdelen af det færdige Produkt. Den Mand, der kun laver Pløkkerne til en Støvle, har ikke Ansvaret for, om Støvlen bliver god, for det er jo ikke sikkert, det er hans Skyld. Alligevel kan det ikke hjælpe at tænke paa at komme bort fra dette. Tiden lader sig ikke skrue tilbage. Men Ulemperne kan der maaske raades Bod paa.

Paa Landet har man nogenlunde klaret det ved Hjælp af Andelssystemet, der gør det muligt for den enkelte (Husmand og Gaardmand) at bevare sin selvstændige Stilling, i det væ-

sentligste da, samtidig med, at han nyder Frugterne af det store Samarbejde, som han er et Led i.

Helt modsat dette er det Billede, som vi ser ved de store Bedrifter i Byerne. Der har man paa den ene Side Fabrikherrene, der er de selvstændige Ledere og Ejere, og paa den anden Side de mange uselvstændige og oftest uinteresserede og daarligt stillede Arbejdere, der er pakkede sammen i Byernes Fattigkvarterer, mens Ejer og Leder bor i sin store Villa.

Dette uhyre Misforhold er der raadet Bod paa ved flere Hundrede store Virksomheder, især i Frankrig og England, og det er sket ved et Slags Andelssystem, nemlig det man kalder *Udbyttedeling*. Den, der gjorde Begyndelsen, er den store Franskmand *Leclair*, Zinkhvidtens Opfinder.

Leclair begyndte selv som simpel Malerarbejder, men i Kraft af sin store Opfindelse fik han snart en stor Virksomhed, og da forekom det ham urimeligt, at han alene skulde stikke den store Fortjeneste i Lommen. En Statsøkonom, som han spurgte til Raads, førte ham da ind paa Tanken om Udbyttedeling, og efter at have overvejet Tanken i syv Aar forelagde han i 1842 Planen for sine Arbejdere; men de viste den fra sig. De var bange, det var et Fif for at faa Lønningerne trykket ned. Bladene rasede imod Leclair, og Politiet skred ind; men han lod sig ikke gaa paa, trods Politiforbud og det hele gjorde han sidste Aars Regnskab op, samlede igen sine Arbejdere og hældte ca. 12,000 Francs i Guld ud paa Bordet foran dem, idet han sagde: „Dette er den Del af sidste Aars Udbytte, som jeg synes, I bør have. Det bliver 280 Francs (ca. 200 Kr.) til hver af jer.“ — Nu var der ingen, der sagde Nej.

Efterhaanden fik de saa en fast Ordning der ved Leclaires Fabrik, saadan at Arbejderne fik visse Procent af Udbyttet, og de valgte deres Repræsentanter til at tage Del i Ledelsen. Paa lignende Maader har man ordnet det ved de mange andre Virksomheder, der siden med Held har taget Tanken op. Det er mest ved store Fabrikker, men ogsaa i store Han-

delshuse og ved Trafikvæsen har man fulgt efter. Man har ordnet det noget forskelligt, men det almindelige er, at Udbyttet deles omtrent saadan: Lederen faar 25 % deraf, Arbejderne 50 % til Deling, og de sidste 25 % gaar saa til Sygekasse, Alderdomsunderstøttelse o. l. Lederen maa selvfølgelig beholde en større Part af Udbyttet, ligesom han har mest at sige i Ledelsen.

De fleste Steder, hvor man har indført dette, er man meget godt tilfreds med det. Arbejderne er bleven interesseret i Virksomheden, og de er bleven velstillede, ligesom ogsaa Lederen klarer sig bedre end før. Næsten ved alle disse Virksomheder har man faaet det vanskelige Boligspørgsmaal løst paa den smukkeste Maade, idet hver Arbejder der efterhaanden har faaet sit eget Hus med Have. Ved *Henry Fords* store Bilfabrik i Amerika gaar det saa glimrende, efter at man der har indført Udbyttedelingen, at Fords Biler er saa billige, og Arbejderne er saa vellønnede, at „Fords Arbejdere køber Fords Biler“. Og der, som de andre Steder, har Arbejderne deres Skoler, Foredragssale, Biblioteker osv., og der bor hver Familie i eget Hus med Have. — I denne Have tager Nationens Flag sig ikke blot godt ud, men der bor ogsaa Mennesker i dette Hus, som med den rigtige Glæde kan hejse Flaget over deres Hjem.

I de sidste Par Menneskealdre har de bedste i vort Folk kæmpet, i Bøn og Arbejde, under Danebrog for Sønderjylland. Hvad om vi nu under samme Fane gaar frem i Kamp for de Mennesker, der lever i Kaar, som ikke er Mennesker værdige. 1788 gik Adelen i Spidsen for at give Bonden social Ret og Frihed. Hvad om nu Bonden og Arbejdsgiveren gik i Spidsen for at give Arbejderen det samme? Kampen om Sønderjylland 1848—50 gav os politisk Frihed. Hvad om Sønderjylland vundet 1919 kunde give os social Frihed, saa vi virkelig kan synge: „Faa har for meget og færre for lidt“.

Naar Sønderjylland kommer tilbage til Moderlandet, vajer Danebrog sikkert over hvert eneste dansk Hjem dernede. Den Dag Danebrog saadan vajer over hvert eneste Hjem

(ogsaa i de store Byer) i Danmark, da er det sociale Spørgsmaal løst. Men ogsaa først da er denne Guds store Gave til os fuldt modtaget.

I August 1919.

Kristen Nørgaard.

Ved Udarbejdelsen af ovenstaaende er der af Litteratur især brugt: *A. D. Jørgensen*: »Historiske A/handlinger» II. («Om Danebrogs Oprindelse» og »Danebroge og det danske Kongevaaben»), *Gudmundur Bjørnson*: »Islands flag og faner og flag i alverdens lande», *Ed. Lund*: »Danebrog» og *Chr. Gierløff*: »Arbedsyiver og Arbeider».

Hvis man ellers ønsker noget om Udbyttedelingen kan der ogsaa henvises til en Artikel af *J. Rosenkjær* (i »Gads danske Magasin» Sept. 1919): »Et socialt Forsøg og en teknisk Sejr» og *Rasmus P. Nielsens* Bog: »En Lønreform», som jeg først siden har læst. Deraf fremgaar det, at dette Lønssystem nu er indført ved »Holbæk Amtstidende», der redigeres af *R. P. Nielsen*. Der er ogsaa nu i Sommer bygget en Afdeling af Fords Bilfabrik i København, hvor Udbyttedeling ligeledes skal indføres, og der skal være flere andre store Virksomheder, der tænker paa at gennemføre Reformen, saa det er ikke umuligt, at vi staar overfor Løsningen af dette store Spørgsmaal i en meget nær Fremtid.

K. N.

Arbejde.

Der er noget i Vejen med Menneskers Forhold til Arbejdet. Vi hører hver Dag om Strejker og Lock-outer — uvarslede og ulovlige Arbejdsstandsninger. I Udlandet fører det tit til Voldsomheder og blodige Kampe, idet Myndighederne søger at undertvinge den Uorden, som Arbejdsstandsningen fra deres Synspunkt først og fremmest er.

Herhjemme har vi endnu ikke haft den Slags i nogen Udstrækning, fordi vore Myndigheder har erkendt, at der i de fleste Tilfælde var nogen Grund for Arbejdsstandsningen, og selv, hvor den ikke fandtes, har man forhandlet sig til Rette. Vi er dog ikke ved Enden endnu.

Det er ondt, at Samfundene maa gennemgaa en saadan Feberperiode i en Tid, da alle Kræfter burde være optagne af at producere Livsfornødenheder og Forbrugsartikler til Erstatning for Krigens ufattelige Ødelæggelser.

Det er herhjemme navnlig i Byerne, at det er galt, og det hele kan let set paa Afstand, set ude fra Landet, hvor der i Almindelighed arbejdes lige saa ihærdigt som tidligere, se ud, som var det den rene Vilkaarlighed fra Arbejdernes Side, ja, Dovenskab og Pengeafpresning; vi har Havnestrejken i Erindring. Og noget er der om det. Der er sikkert megen Arbejdsulyst, som her giver sig Udslag, det er ikke de bedste indenfor Arbejdernes Rækker, der her har været Førere, det er sagt stærkt og tydeligt fra deres egen Kreds. Men vi vil alligevel gøre Uret, om vi giver Arbejdsulysten, Arbejdsleden, hele Skylden. Vi maa da i hvert Fald spørge, hvilke Aarsager den kan have.

Selv om disse Forhold ikke direkte berører den Kreds, der

nærmest faar disse Betragtninger at se, gør de det i høj Grad indirekte; baade af praktiske og rent menneskelige Grunde trænger de til Opmærksomhed og Forstaaelse. Saa lang Tid de ikke er i Orden, faar vi ikke trygge økonomiske Kaar. Og saa længe ikke enhver, der ønsker det, kan gøre sit Arbejde med Glæde, maa Mennesker med ærlig Vilje ikke hvile, for uden Arbejdsglæde kan intet Menneskeliv leves sundt. Forholdet til Arbejdet er et af Livets Grundforhold.

Som Regel siger man: Det er Krigen og de af den fremkaldte unormale økonomiske Forhold, der er Skyld i Vanskelighederne, og med nogen Ret. Maaske den dog mere er Anledning end egentlig Aarsag. Længe før Krigen saa man, at de sociale Forhold var uretfærdige i økonomisk Henseende, og allerede det giver Arbejdsglæden daarlige Betingelser, men ogsaa andre Omstændigheder i vort Erhvervsliv kunde gøre den syg. Krigsvilkaarene har paa mange Maader faaet dem til at træde skarpere frem. Det økonomiske Misforhold øgedes, og de heldige Spekulationer gav selv besindige Mennesker Æventyrlyst i Blodet — hvorfor slide, naar Spil giver langt større Udbytte — gik saa endvidere Spekulationen ud paa aabenbar Udbytning af Publikum i Kraft af, at Tilførslen udefra var standset, gav det den ulmende Bitterhed direkte Næring. Nødvendighed viste Vejen til Lønforhøjelser, og da Arbejderne dog nærmest selv maatte tiltvinge sig dem og derved blev sig deres Magt bevidst, var Vejen aabnet for ny, mindre velbegrundede Krav. Føjer vi hertil, den i hvert Fald til en Begyndelse ret kritikløst uddelte Arbejdsløsheds- og Dyrtidshjælp, som enhver kender Eksempler paa, forstaaes det let, at Arbejdslysten maatte lide, og at Arbejdsuvillien nu træder stærkere frem end tidligere.

Vi kan nok, naar vi tænker derover, i enkelte Øjeblikke have en klar og sikker Fornemmelse af Arbejdets Plads i Menneskelivet, hvorledes vi som Helhed, som det Menneske, vi nu en Gang er, maa stille os til Arbejdet.

Staar vi i det enkelte Arbejde, kan dets Anstrængelse og

dets Ubehageligheder vokse sig saa store, at vi ikke mærker andet. Der er i det meste virkelige Arbejde et Moment af Anstrængelse, der gør, at det Tidspunkt ret hurtig kommer, da den rent umiddelbare Glæde ved Arbejdstagene forsvinder og byttes om med Følelse af Ubehag og Ulyst, saa Arbejdets Fortsættelse kræver Overvindelse. Denne uheldige Tilstand modarbejdes i mange Tilfælde af andre Elementer: Arbejdskammeraters Munterhed, Kappelyst, Fornemmelse af, at man trods Ubehaget magter Arbejdet, og lidt fjernere Tanken om det fuldførte Arbejde, om den gode Bevidsthed, om den trygge Hvile, der kun købes gennem Sliddet, og om Udbyttet, saa Tilstanden som Helhed endnu nogen Tid maa kaldes behagelig. Det er en Sag for sig og af stor Betydning for vor Arbejdsevne, men vi maa ikke glemme, at den umiddelbare Tilfredsstillelse ved Arbejdet er af ret kort Varighed, betinget som den er af Organismens Tilstand: Udhvilethed og Legemsvævenes Ernæring.

Har vi været derude, hvor hver Dags Arbejde betyder den Dags Livsophold, da er dette Arbejdets store eneste Indhold.

Og har vi gennem lang Tid bakset med et Arbejde over vore Kræfter, og uden at vi kunde se Ende derpaa, da vil dette i paafaldende Grad farve vort Syn.

Den egentlige Forstaaelse faas kun, naar vi har alle disse Erfaringer lidt paa Afstand, saa Enkelthederne uvilkaarligt faar den Vægt, der tilkommer dem. Vi kan da undertiden i et Glimt faa en Forstaaelse af vort Forhold til Arbejdet, af de mangfoldige Forhold, som en Helhed. Og vi ser det ikke først og fremmest som Betingelse for, at vi materielt kan være til, og vor Organisme faa sine Behov tilfredsstillede, men Arbejdet er da det, der giver os Ret til at være og tage Plads op, gør os trygge i de Udlandigheds Forhold, vi paa mange Maader staar i, det er vor Adkomst til at se andre Mennesker i Øjnene, det giver vor Hverdag Indhold, vor Søndag Fred og gør vor Hvile sød. Det er den Skat, der lader os se Fremtiden i Møde med Fortrøstning. Nej, vi ved godt, at Arbejdet ikke er alt det, men det er alligevel Fornemmelser, som vi uden Arbejdet maatte savne. Arbejdet er som den Jordbund, hvorover Himlens Sol kan øse

sin Naade og lade den bære Glæde, Tilfredshed og Sjælefred i Hundredfold. Uden Arbejdet skinner alle Sole forgæves.

Er det saaledes, da forstaar vi, at økonomisk Retfærdighed ikke gør Sagen klar, den vil vist for de fleste være nødvendig; men, ogsaa her stadfæstes det gamle Ord, at Mennesket lever ikke af Brød alene.

Der er vel ingen, som vil give en saadan umiddelbar Opfattelse nogen afgørende Betydning, vi maa derfor søge ad anden Vej at komme ind paa Forholdet. Men det vil gøre vor Opfattelse bredere, sandere, om vi hele Tiden kan have vort Helhedsbillede at ty tilbage til.

Vi kan have det hele Forhold for os i en enkelt klar Stund, og vi kan synes, hvor er det dog ensidigt og spinkelt alt det, der ellers siges om Arbejdet, om dets Plads og Betingelser. Det vil imidlertid gaa os paa samme Maade, naar vi skal til at udtrykke os derom. Saa maa vi tage en enkelt Side ad Gangen, Forhold efter Forhold, og idet vi dvæler ved det ene, taber vi det andet af Sigte, saa end ikke det Forhold, vi har taget frem, bliver som det i Virkeligheden er — i den levende Forbindelse med de andre. Vi rummer det hele i et enkelt Syn, men naar vi vil lade vor Tanke undersøge det, svulmer det op, bliver til en utilgængelig Ø, som vi kan sejle rundt om og betragte fra alle Sider, men ikke bestige. Vi kan undersøge det fra alle Sider, men kun fra en ad Gangen, og imens glemmer vi de andre. Sandheden ligger i Midten og kan ikke gribes, fordi vi kun ser en Side i det enkelte Nu.

Vi maa vælge et Par Synspunkter, ikke tilfældigt, men af dem, der giver os det mest karakteristiske Indblik. Vi vælger foruden det socialøkonomiske Synspunkt ogsaa et højere, hvor vi stiller Arbejdet i Forhold til vor Opfattelse af Menneskelivets øvrige Værdier.

Der er mange Forklaringer paa, hvad der forstaas ved Arbejde. Fælles for dem er, at det er en Virksomhed, og at denne, naar Arbejdet udføres af levende Væsner, er forbundet med Anstrængelse. I Socialøkonomien indskrænkes det til kun at være den Anstrængelse, der anvendes i Produktionens

Tjeneste, anvendes for af Naturens Kilder og Raamaterialer at frembringe Ting til Tilfredsstillelse af de menneskelige Behov. Det gælder baade aandeligt og legemligt Arbejde, baade Initiativet og Kropssliddet. Set fra det socialøkonomiske Synspunkt er der Misforhold baade ved selve Produktionen, Frembringelsen af Livsgoderne, og ved Fordelingen deraf. Med retfærdige Samfundsforhold vilde Misforholdene kun forekomme ved Produktionen, og Reformerne kunde da indskrænke sig til det rent tekniske, hvilke Metoder og Redskaber, der skulde anvendes for lettest og billigst at frembringe det mest mulige. Men da vore nuværende Samfundsforhold er i høj Grad uretfærdige bliver ikke Frembringelsen, men Fordelingen, Hovedspørgsmaalet. Der er aabenbart noget galt i dette, men det er saaledes. Ser man umiddelbart paa det, maa Produktionen være det grundlæggende, er der intet frembragt, saa er der heller intet at fordele. Men der er i Menneskenaturen Drifter nok, der opfordrer til at producere, og mange, der er imod retfærdig Fordeling, saa det har været nødvendigt, at hele Underklassen har vendt sit Blik udelukkende derimod. Det giver en grundfalsk Opfattelse, og vi behøver kun at følge Døgnets Aviser for at se, hvor almindelig den er.

Og Produktionen maa lide derunder.

I jævne Tider gaar det, omend med uhyre Spild, fordi der ingen Arbejdslyst kan være og ingen Interesse for Arbejdets hurtige og omhyggelige Udførelse, naar Arbejderen ikke faar det Udbytte, der tilkommer ham, og ikke har nogen personlig Forbindelse med Arbejdsgiveren — faar ingen Tak, ingen Paaskønnelse. Men i Tider som disse, naar Menneskers Kræfter har været taget i Brug til at ødelægge, og Produktionen derfor ikke har kunnet slaa til, da bliver det skæbnesvangert. Kommer dertil Konjunktursvingninger, som dem vi nu oplever, vil der, med den Ordning vort Pengevæsen har og med den Form, hvorunder Aftalerne mellem Arbejder og Arbejdsgiver sker, komme ødelæggende Kampe — Arbejdsstandsninger og rene Oprør, hvor Manglen paa Fornødenheder gør Mennesker desperate. Der bliver gjort opmærksom paa denne Side

af Misforholdet af alle, der beskæftiger sig med sociale Spørgsmaal, vi maa have en smidig og retfærdig økonomisk Samfundsordning, saaledes at de tre Kræfter, der samvirker i Produktionen: Naturen, Kapitalen og Arbejdet, hver faar Del i Udbyttet efter den Andel, de har i dets Fremkomst. Et nødvendigt Grundlag herfor er Henry Georges Skattereform. Desuden kræves der gennemarbejdede Lønningsmaader. Tidsløn alene er uheldig og da ogsaa for det meste forladt, men ogsaa Akkordbetalingen har Skavanker, den har Tilbøjelighed til at forringe Arbejdets Kvalitet, den hensynsløse Arbejder kan skaffe sig Fordel paa mere beskedne Kammeraters Bekostning og øjeblikkelig Fordel for sig selv, der senere skader Virksomheden. Det vil i de fleste Virksomheder være muligt at finde en Form for Udbyttedeling, der afhjælper de andre Lønningsmaaders Ulemper til Fordel for baade Arbejder og Arbejdsgiver. Ogsaa der maa vi kræve Retfærdsprincippet gennemført, at hver deltager i Udbyttet efter den Del, han har i dets Fremkomst. Erfaringen vil efterhaanden vide at finde de rette Forhold. (Nørgaard omtaler i sit Stykke disse Forhold nærmere.)

Denne Lønningsmaade tager nemlig ogsaa Hensyn til Produktionen, idet det maa ligge alle, der medarbejder i en Virksomhed, paa Sinde, at Udbyttet bliver saa stort som muligt, den paakalder det villige Samarbejde, der tit er værdifuldere for Helheden end det mest intensive Enkeltmandsslid, opfordrer til Sparsommelighed med Materialer, Omhu for Værktøj og Maskiner og Omhu for Produktets Behandling, idet kommende Aars Udbytte beror paa den Efterspørgsel, som kun kan opretholdes ved Varernes Kvalitet. Den kræver for at virke helt efter sin Plan en vis social Forstaaelse blandt Arbejderne, en Forstaaelse af Samarbejdets Nødvendighed og af dets Værdi, af at ikke blot de mange Hænder, men ogsaa Haanden og Intelligensen maa samvirke, desuden kræver den et Hensyn til Fremtiden, altsaa ikke saa lidt social Kultur, men den bærer ogsaa i sig Muligheden for, at en saadan kan erhverves.

Tiden opfordrer desuden til at bemærke, at en saadan

Lønningsmetode vil bære læmpeligt over de Konjunktursvingninger, der nu kræver de bratte Afgørelser med deres Arbejdsstandsninger og Strid.

Fra en helt anden Side forsøger man at øge Produktionen, nemlig ved videnskabeligt at undersøge Arbejdets Teknik og derfra udarbejde de mest tidssparende Fremgangsmaader og fremstille de mest økonomiske Maskiner og Redskaber. Vi kender det mest fra Amerika under Navn af Taylor-Systemet, de videnskabelige Arbejdsmetoder er her kombinerede med en systematisk Præmiering af de dygtigste Arbejdere. Systemet er herhjemme gennemført paa Kabel- og Traadfabrikken i Middelfart. Det har dog sine Skyggesider, idet der ikke tages noget Hensyn til Arbejdernes sjælelige og legemlige Vel.

Der er gennem de senere Aar af Prof. Alfred Lehmann gjort et ihærdigt og grundigt Arbejde for herhjemme at faa den ny Videnskab, Psykoteknikken, og dens Resultater anvendt paa en sundere Maade. Professoren gør i sin Bog: „Størst Udbytte af legemligt og aandeligt Arbejde“, hvoraf anden Del snart udkommer, Rede for sit og andres Arbejde paa dette Omraade, og gør det paa en fornøjelig og tilgængelig Maade. Synspunktet er for ham dette: vi maa præstere mere, vi maa have Arbejdstempoet sat op for ikke at køres bagud i den Arbejdskamp, der sikkert nu kommer. Og vi kan gøre det uden i synderlig Grad at forøge Anstrængelsen. Ved hensigtsmæssig Arbejdsmaade kan i mange Fag Præstationen sættes op til det dobbelte eller mere, uden at den egentlige Anstrængelse bliver større, men der kræves større Sluttethed om Arbejdet. Den øgede Ydelse giver ogsaa større Arbejdsglæde. Af Psykoteknikkens vidtstrakte Omraade er der endnu flere Sider, der kan tjene Produktionen; man har saaledes Metoder til at bestemme, hvorledes Mennesker egner sig til de forskellige Erhverv, og man kan der ud fra anvise dem den Plads, hvor de kan gøre mest Nytte, og hvor de har mest Udsigt til at blive tilfreds; herhjemme bliver saaledes Flyvere og Telefondamer prøvede, og under Krigen er disse Undersøgelser navnlig i England og Amerika bleven anvendt i stor Udstrækning for at inddele det udskrevne Mandskab.

Der er ingen Tvivl om, at vi maa tage det op, det gælder da at gøre det hurtigt og desuden søge at undgaa de værste Ulemper derved.

Her skal det nærmest — ligesom Omtalen af Forsøgene med Udbyttedelingen — staa som et Eksempel paa det stille, men derfor ikke mindre energiske Virke, der udfoldes for, at der kan komme bedre Tider efter disse. Vi ser saa let kun de daarlige Tegn, Dovenskab, Ligegyldigheden eller højst Klasseinteressen, vi glemmer, at der bag det, der saa let kan dominere Billedet, gemmer sig meget, der kan give Haab, mange ærlige Arbejdere med Vilje til at fylde deres Plads i Samfundet, og at der ogsaa i de mindre villige findes gode Egenskaber, som af de ydre Forhold hindres i at komme til Udfoldelse. Det gør da godt at se, at Mennesker, der kender Forholdene til Bunds, sætter Kræfterne ind paa at skabe Arbejdskaar, der kan kalde paa de gode Drifter og give ogsaa Egennyttens Lejlighed til at tjene Samfundet.

Vi maa ikke opfatte det, som om Arbejdsforholdene altid har været som nu, og at de derfor aldrig bliver bedre, trods alle Anstrengelser. Mennesker har til andre Tider kunnet arbejde med Glæde. De økonomiske Forhold for Arbejderne er maaske nok bedre nu takket være Fagforeninger o. l., men Arbejdsglæden er langt fra ene afhængig deraf. Arbejdsformerne har ikke holdt Skridt med vor tekniske Udvikling, hverken med Hensyn til de praktiske Metoder eller med Hensyn til Godtgørelsen, magter ikke Tiden, passer ikke til de Forhold, som Maskinerne, Specialiseringen og Sammenslutningerne har skabt. Den Udvikling, som Arbejdslivet er undergaaet, siden Watts Dampmaskine i 1769 indvarslede den ny Tid, og da særlig i det sidste halve Aarhundrede, har ikke taget noget Hensyn til Menneskers Sjæleliv. Man har efterhaanden lært i nogen Grad at tage Hensyn til Arbejdernes legemlige Vel, fordi det er altfor uøkonomisk at se bort derfra, og det er paa det samme Grundlag, at vi maa vente Forbedring af de sjælelige Forhold — det er for dyrt at lade Mennesker arbejde uden Arbejdsglæde — men man har længe overset det.

Naturkundskabens stærke Fremskridt, der ligger som Grundlaget for Teknikkens Udvikling, medførte ogsaa en Ændring i Menneskers Verdens- og Livsanskuelse — en gennemgribende Omlægning af deres Tankeverden i materialistisk Retning. Nu er det ligesom det fortsatte Fremarbejde i Naturvidenskaben, og ikke mindst det, der er sket siden Aarhundredskiftet, paany har ført Mennesket frem til de Værdier, som i forrige Aarhundredes sidste Halvdel forkætrede. Vi tør tro, at vort Syn paa dem er bleven rigere, mangfoldigere, den indgaaende Erkendelsesperiode er ikke gaaet spørløst hen over os. Vor Opfattelse af Arbejdet har ogsaa faaet nyt Liv derigennem, og da Opfattelsen af Arbejdet slet ikke er uden Betydning for vort Arbejdshumør, vil vi ogsaa undersøge den, vi vil foretage den tidligere nævnte Samstilling af Arbejdet med Livets andre Værdier.

Vi vil først tage den Side, der bunder i det biologiske — i Menneskeorganismens Natur. Vi kan ogsaa godt sige, at den bunder i det hinsidige, da ingen Videnskab kan overbevise os om, at Legemet ikke, som jeg tror, er et af vor uuddelige og selvstændige Sjæl uddannet Redskab.

Arbejdsbegrebet er her mere omfattende, idet vi ved Arbejde forstaar enhver Virksomhed, som Organismen udfører, og enhver Virksomhed, der finder Sted i Organismen — legemlig eller sjælelig. Det maa vi huske, for ikke uden videre at anvende det, vi her ser, paa Socialøkonomien.

Der er ved Evners og Organers Opstaaen i vor biologiske Udvikling et mærkeligt Samspil mellem Organet og dets Virksomhed, saa man vanskeligt kan sige, om Organet eller Virksomheden er det oprindelige, om Trangen til Virksomhed er det første, og Organet uddannes derigennem, eller Organet er det første, og det ved at producere Virksomheden faar større Ydeevne.

I mange Tilfælde synes det, som om Trangen, Fornødenheden af den paagældende Virksomhed, fremkalder Evnen og uddanner Organet. Det er særlig i Sjælelivets Udviklingshistorie, at man ser det, og som Eksempel kan nævnes Sprogets Udvikling. Vi ved i hvert Fald, hvilken ubrydelig For-

bindelse, der er mellem Øvelsen, den Lejlighed til Virksomhed, vi giver vore Evner, og den Ydelse, de kan præstere. Denne Erfaring vil vi vende tilbage til.

Mon vi ikke allesammen har tænkt den gamle Tanke, at Livets Opfyldelse er Nydelse, at det højeste, vi kunde naa og Livet byde, var, at vi tilfredsstillede de Ønsker og Drifter, der i rytmisk Skiften stiger op i os, uden den Byrde af Anstrengelse, som Arbejdet — det forbandede Arbejde — lægger paa vore Skuldre og vore Sind. — I maa frit æde af alle Træernes Frugter — og saa Arbejdet som Straf. — Denne Opfattelse har ikke savnet Sangbund blandt de Mennesker, som Nødvendigheden hver Dag tvinger ind i Arbejdet. For de mere fritstillede ændrer den sig noget. Schiller siger omtrent saaledes: *Naar* Mennesket leger, og *kun*, naar det leger, er det ret Menneske. Anstrengelsen kan for ham godt være med i Livsnydelsen — Legen er ikke uden Anstrængelse — men den maa være ledsaget af Behag. Viljen til Anstrængelse maa fødes uden Overvindelse. Der er noget rigtigt i denne Opfattelse, men det er dog vist de færreste, der tror, at denne Fordring for ret Menneskeværen behøver at opfyldes ganske bortset fra, at den ikke kan opfyldes. Vi kommer sikkert rigtigere ind paa Sagen ved at se Arbejdet som Livets Vej i Udviklingen og i Opholdelsen med, idet denne er en stadig Henfalden og Genopbyggen.

Men ogsaa som et Led i Livets Rytme er Arbejdet en Nødvendighed for vor Organisme; hvad blev vore Hvilestunder, og hvad blev vore Nydelser uden det som Baggrund. Det sidste er vel endda dets største Værdi med Hensyn til Tilbagevirkning, det praktiske Arbejdes Ensidighed gør dets udviklende Evne i biologisk Henseende ret lille og tit negativ. Det væsentligste af Arbejdets gunstige Tilbagevirkning finder vi paa det sjælelige Omraade. Der er Tilfredsstillelse ved Arbejdet ogsaa ud over det rent umiddelbare Behag, man saa tit føler i Begyndelsen, over at Kræfterne er der og løser sig ud, det, der snart fortøner sig i LigeGYldighed, og naar Anstrengelsen bliver pinlig, gaar over i Modvilje mod Overvindelsen. Denne Tilfredsstillelse — eller rettere disse

Tilfredsstillelser — er det vi maa bygge paa, naar vi vil søge at skaffe Betingelser for Arbejdsglæde, og om vi kan, maa vi godt faa dem til at gøre Arbejdet til en Leg. Vi har i Arbejdet en vis Formaalsglæde. Den, der arbejder paa noget for sig selv, glæder sig ved Tanken om, hvordan det, han frembringer, kan tjene ham til det ene eller det andet, til bedre Udkomme, til Skønhedsglæde, til Udmærkelse frem for andre, og han ved, at Resultatet beror paa, hvor meget han faar udrettet, og hvor godt det bliver gjort. Denne Glæde har det moderne Arbejde dræbt. Først tog det Besiddelsesglæden, Arbejderen fik lumpne Penge for sit Arbejdes Resultat, helst saa faa, at han netop kunde leve og arbejde videre, saa kom den videre Specialisering og tog den umiddelbare Glæde over et vel tilendebragt Arbejde. Hver faar kun en Enkelthed at udføre, Gang efter Gang det samme, det færdige Produkt faar han sjældent at se, og faar han det at se — det er jo ikke hans. Der maa Nutiden som Erstatning kunne byde retfærdig Betaling og Lejlighed til at følge og forstaa den paa-gældende Virksomheds mange Forgreninger. Flere amerikanske Virksomheder har til stor Glæde for Arbejderne foranstaltet Kursus, hvor efterhaanden smaa Flokke af Arbejdere, der ønsker det, føres rundt gennem de forskellige Afdelinger under kyndige Mænds Vejledning. Det hele tager et Par Uger; der foretages Udflugter til de Stater, hvor Raaprodukterne hentes, og til de Steder, hvor de færdige Produkter anvendes. Der føres indgaaende Samtaler om det sete, og Deltagerne maa udarbejde skriftlige Opgaver, maa beskæftige sig med Forretningens Anliggender, saa de ved Kursusets Slutning virkelig har Kendskab til den Virksomhed, de er Led af. Saadanne Kursus vil være en god Forskole til Virkeliggørelse af Tanken om Arbejdernes Indflydelse paa Virksomhedernes Ledelse; denne Tanke dæmrer i adskillige Landes Lovgivning. Da et personligt Forhold mellem Arbejdsgiver og Arbejder ikke kan opnaas i Storarbejdet, vil Fællesskab, Udbyttedeling som tidligere nævnt være det bedste økonomiske Grundlag for Samarbejdet.

I sig selv har Arbejdet Indhold: hver Gang et Greb ret lykkes giver det ligesom et lille Blus i os — Mod til det

næste; men ligeledes vil de fleste vide, hvordan et snildt Redskab kan ægge os — en skarp Høle, en Høvl, der gaar, en Hammer, der falder i Haanden —; denne Glæde kan uvilkaarligt føre Arbejdet videre. Der er ingen Tvivl om, at Maskinerne kan yde noget lignende — en Binder eller en Motorplov — men der skal mere Indlevelse, mere Kendskab til, for at Maskinen skal give af sin Sjæl, end for at det simple Redskab skal gøre det. Nu er det imidlertid i Industrien tit saaledes, at Mennesket gaar ind som Led i Maskinen, maa lystre den; saa er det galt. Mennesket maa herske. Til denne Fornemmelse af Underkastelse, der er ødelæggende, kommer saa, at Arbejdet paa disse Steder er yderligt ensformigt og uden Indhold. Arbejdets Indhold bevares, hvor Mennesket staar uden for Maskinen regulerende, ordnende, indgribende, og kan den moderne Teknik ikke fremstille selvstændigt arbejdende Maskiner, der kun behøver dette overordnede, intelligente Medarbejde, hvis der stadig skal skydes Mennesker ind, som Mellemlid, som Maskindele, da maa vi søge gennem de videnskabeligt udarbejdede Arbejdsmetoder at gengive Arbejdet i Fart, hvad det har mistet i Indhold. Nogle mener, at vi maa søge at gøre Arbejdet saa vanemæssigt som muligt, saa at Menneskers Tanker under det kan gaa frit til andre Ting, men det er forkert, en saadan Splittelse er ganske sjælsødelæggende; vi maa indøve Arbejdsgrebene langt mere præcist end nu, men ikke glemme, at Sindet maa holdes samlet, Mennesket maa kunne glemme sig selv i Arbejdet. Arbejdstempoet maa sættes op baade af økonomiske og af sjælehygiejniske Grunde. De samme Grunde kræver et voksende Hensyn til Arbejdets Kvalitet.

Som en Sidebemærkning, maa jeg nævne det moderne Arbejdes Krav til Fritiden, og det er da, at Arbejderne kan føle sig som Mennesker, kan faa brugt deres Evner og i Hvilen samle ny Kraft. Arbejdet har altid krævet Hvile, det hastigere Arbejdstempo kræver endnu mere. Desuden kræver Arbejdets Ensformighed Adspredelse, og dets Tomhed kræver Opløftelse: i Fornøjelse, i Læsning, i Fritidsarbejde. Fritiden maa være længere, og Mennesker maa lære at bruge den. Den

længere Fritid bliver kun brugt til det, som er daarligt, kan man høre sagt, og desværre er der Sandhed deri, men her som overalt maa Muligheden gives, før man kan vente Fremskridt. Den Mand, der ti Timer igennem gaar i ensformigt slidsomt Arbejde, kan ikke være frisk til at bringe noget ud af sin Fritid.

Endelig vil jeg gerne pege paa den Betydning, som Opfattelsen og Bedømmelsen af Arbejdet har for den almindelige Arbejdslyst, det som Edv. Lehmann med overlegen Dygtighed slaar til Lyd for i sin Bog: „Opdragelse til Arbejde“. Kan vi i Stedet for den Opfattelse, der nu er gængs, naa til, at Arbejdet gennem alle Klasser æres som Livsbetingelse for os alle, som Kilde til sund Glæde, som et uundværligt Led i Organismens Rytmer (Arbejde—Nydelse, Arbejde—Hvile), som Livets Vej til Vedligeholdelse og Udvikling?

Et saadant Syn paa Arbejdet vil give en ganske anden sjælelig Modtagelighed for Arbejdets Værdier.

Hvad enten man ser Arbejdet fra det socialøkonomiske Synspunkt eller fra det mere filosofiske, som jeg sidst har forsøgt, er der ingen Grund til at tro, at der ikke kan skabes bedre Arbejdskaar og mere Arbejdsglæde. Der vil altid være Mennesker, der vil slippe billigere til Livets Goder, og for hvem Arbejdet er en Plage, dem kan ingen hjælpe, men de skal ikke have Lov til som nu at røve andres Arbejdsfred og -glæde. Vi vil heller ikke selv gennem den bedste Arbejdsordning slippe for Arbejdets Møje, vore Behov stiger stadig, mere og mere kræver vi for at leve „menneskeligt“. Der kræves mere Arbejde for at frembringe Forbrugsartiklerne og mere Arbejde for at faa dem forbrugt. Man kan bare prøve at sammenligne Arten og Mængden af vor Mad, vore Klæder, vore Samfærdelsesmidler, vor Undervisning o. s. v. som de er nu og som de var bare for halvtredsindstyve Aar siden. Dette øgede Krav om Arbejde tilfredsstilles kun gennem de moderne Arbejdsformer, ogsaa derfor kan vi ikke komme tilbage, vi maa fremad. Og der kræves Reforme. De praktiske Arbejdsmetoder kommer af økonomiske Grunde — de mest tvingende — saa de behøver maaske ikke saa stærkt vor Be-

vaagenhed. Reformen i Godtgørelse for Arbejdet gør det langt stærkere, der kan ogsaa vi gøre noget, og der er noget at bryde. Vi maa bort fra Tanken om, at Arbejdsgiver og Arbejder har modstridende Interesser og derfor maa staa i Kampforhold til hinanden, den Tanke, der er saa nøje sammengroet med den Opfattelse, at et Menneske kan have Værdi i Kraft af Penge, kan være saa og saa mange Tusinder værd, og at det gælder om at hæve sig over andre paa dette Omraade. Vi maa forstaa, at den, der har Værdi — her tænkes kun paa det rent økonomiske — er den, der har Arbejdsevne, og ikke den, der repræsenterer nogle Tusinde Kroner. Er det økonomiske Grundlag først i Orden, vil der være Jordbund for de andre Reforme, og de maa komme, for at dettes Muligheder kan udnyttes.

Og endelig til Slut: Jo dybere vi prøver at trænge ned i Arbejdets Væsen og Krav, des klarere ser vi, at det, jeg begyndte med, vort umiddelbare Billede, den glimtvisse Forstaaelse af Arbejdets Værdi, maa have sin Berettigelse. Vi klarer det ikke helt ud, men hvad gør det, naar Erfaringen siger os, at der i Arbejdet bag dets Møje ligger en underlig Rigdom, og vi aner, at Rigdommen er en Livslovs Opfyldelse.

Vi herude fra Landet, fra Skolen, fra de enkle Samfundsformer, hvor Arbejdet maaske giver mindre Udbytte i Penge, men til Gengæld har bevaret sit Indhold, vi har lidt vanskeligt ved at tilgive Industriens, Byens, Arbejdere deres ringe Arbejdslyst og deres store Krav, vi harmes over deres Snæversyn og deres ringe sociale Samfølelse. Er der ikke mere Brug for vor Forstaaelse, for hjælpsom Medfølelse, at der kan ydes dem Retfærdighed og dermed skabes fornyede Muligheder for vort Samfunds Vel?

Thomas Thomsen.

Marie Larsen, Vestbirk.

MARIE LARSEN.

Den 29. november 1918 døde en af vor skoles mest trofaste venner, Marie Larsen. Gamle elever mindes godt både hende og hendes mand, husmand og gartner Mads Larsen her i Vestbirk. De har begge været formænd for elevforeningen; men selv i de år, da Mads Larsen havde dette tillidshverv, udførte Marie det aller meste arbejde.

Hun fødtes 23. oktober 1863; men jeg kender saa lidt til hendes livsførelse, før hun den 25. juli 1893 blev gift med vor gamle elev Mads Larsen.

Marie Larsen var en højst ejendommelig kvinde, der vandrede sine egne veje. Det selskabelige liv brød hun sig ikke det mindste om; men hun og Mads Larsen savnedes aldrig her ved vore møder. At lytte til folkelig tale, søge kirken om søndagen — selv om det gjaldt en mils vej til Tamdrup, hvor pastor Kristensen fra Mellerup, som de satte saa højt, prædikede — det var deres liv.

Marie havde en usædvanlig stor læselyst, kom tidt her hen på højskolen for at låne en bog, og det var just ikke lette sager, disse

to mennesker satte til livs, naar vinterlampen blev tændt. Enten læste den ene højt, som oftest Marie, eller de læste hver for sig. Naar jeg ved onsdagsmøder havde talt om Thomas Carlyle, kom Marie Larsen og lånte: „Svundne tider og ny“ eller den svenske oversættelse af „Den franske revolution“. Hun læste svensk flydende.

Det var for mig som ungdomslærer altid en stor opmuntring at lægge Mærke til disse to menneskers liv. En arbejdsom, glad og frimodig husmandsfamilie, som gennem læsning i deres hjem gaar i selskab med de bedste mennesker, der har levet, er jo et livets vidnesbyrd om, hvor herligt det var for jævne folk i landet, at Grundtvig opfandt folkehøjskolen.

Marie Larsen havde sådan en stilfærdig og stilfuld måde at opmuntre sine venner på. Når et eller andet skete her af den slags, som kan trykke og smerte, saa kom hun altid med blomster, frugter eller andre synlige udtryk for sit varme, deltagende hjerte. Hun kunde også finde på at

forarbejde et varmt gulvtæppe til pladsen ved undertegnedes skrivebord. — Man var så tryk i hendes nærhed, også fordi man følte, at hun var af de mennesker, det gamle ordsprog siger om, at „sladder drukner foran god kones dør“.

Engang fik vi her Besøg af professor Romanoff fra Rusland. Han vilde granske højskolesagen i Danmark og samtidig lære fremmelige danske husmænd at kende. Jeg fulgte ham rundt her i egnen, og vi endte hos Mads Larsens, hvor han var meget optaget af alt, både i hus og på mark. Medens vi stod og så på svinene lagde jeg mærke til,

Marie Larsen, Vestbirk.

at han vilde spørge om noget, men kunde ikke finde tyske eller engelske ord derfor. Endelig henvendte han sig til mig og sagde: „Tell me, Mr. Nielsen, where is the gentleman?“ Han vilde vide, hvor ornen var, men havde glemt både det engelske: boar og det tyske: eber. Da svarede Marie Larsen skælmsk: „Gentlemanden går ovre i Satrup.“ Hun havde godt forstået professoren.

Marie Larsen kan godt kaldes en helstøbt natur, digterordene

Hvad Du er, vær fuldt og helt,
ikke stykkevis og delt

passede især på hende.

Hun talte altid så varsomt om åndelige ting, så man mærkede hun forstod, at det gælder ikke om at synes men at være. Hun talte „sandt om småt og stort og jævnt om alt det høje.“

Alle her på skolen følte, at der var bleven en underlig tom plads, da hun rejste hjem. Men vi vil frede om hendes minde og altid føle os i taknemlighedsgæld for hendes ubrydelige troskab imod vor gerning og vore hjem.

Grønvald Nielsen.

Glædelig Jul!

Alle vore kære gamle elever ønskes en
glædelig og velsignet Julefest!

Grønvald Nielsen.

Sofie og Anton Hansen.

Karen og Kristian Hansen.

Marie og Thyge Thygesen.

Dia og Kristen Nørgaard.

Dalborg Jensen.

Karen Nyholm.

Asger Ploggaard.

Bernhardt Berthelsen.

Thomas Thomsen.

Holger Budde-Lund.

Sønderjyden Mathias Callesen.

(Ved Afsløringen af hans Mindesten).

Mathias Callesen, der var Elev her Vinteren 1917—18, og som vi alle holdt saa meget af, blev blandt dem, der maatte bukke under for den spanske Syge. Han døde ovre i Hjortsvang ved Tørring den 6. Novbr. 1918. Derovre, hvor han har opholdt sig baade før og efter, han var paa Højskolen, blev han ligesom her meget afholdt, og de unge der i Sognet har i Sommer rejst ham et smukt Mindesmærke paa hans Grav ved Linderup Kirke. Det er en stor Natursten, hvorpaa der foruden hans Navn er indhugget Grundtvigs Vers: „Guds Fred med vore døde i Danmarks Rosengaard“.

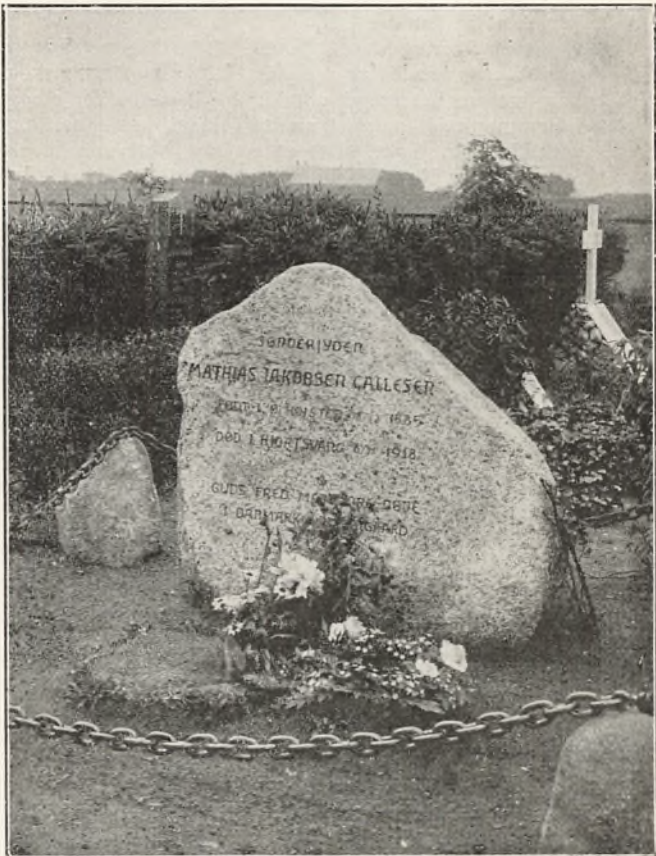
I den Anledning blev der den 14. Juni holdt en smuk Mindefest for ham. Egnens Befolkning var samlet med Callesens Forældre, der var kommen her op fra Tønderregnen. Ved Graven talte Lærer Kristensen, Hjortsvang, og da vi bag efter var samlet i Forsamlingshuset, talte jeg om mit Indtryk af Callesen. Deraf er nedenstaaende et Uddrag.

Det er altid tungt, naar ens Venner gaar bort, især naar det er de unge, som stod rede til at tage deres Gerning op; man synes næsten det er Ødselhed, at de netop skal bort, naar de har levet deres Barndom og i deres Ungdomstid har rustet sig til Livet og saa gaar bort, som de skulde begynde at yde deres her paa Jorden. Men naar Gud alligevel lader det ske, saa kan vi være sikre paa, at der er god Mening i det saadant; og vi maa huske paa, at for ham er vort Liv her paa Jorden en forholdsvis lille Ting, skønt det er Begyndelsen til det egentlige. Men det er noget, vi langtfra forstaar til Bunds, og vi kan ikke andet end synes, at det er tungt, naar de unge, livskraftige kaldes bort.

Og det er dobbelt tungt i denne Tid, naar vi som her staar over for en af vore trofaste sønderjydske Brødre eller en anden, som deres Sag laa nær paa Hjærte; at de netop skal bort nu, da den lange Kamp er endt, og Glædens Tid begynder.

Disse Tanker kom naturligt op i os, da vi hørte om Callesens Død. Han naaede lige at faa de første Meddelelser om, at Freden var ved at komme og Sønderjylland ved at vende hjem igen. (Dagen før Vaabenstilstanden blev han jordet). Og Callesen var netop en af disse unge Sønderjyder, som vi ventede os meget af.

Naar jeg skal tænke mig unge, som jeg tror, vi kan bygge vort Lands Fremtid paa, saa er der altid mange Sønderjyder iblandt. Vi kender dem alle fra vore Højskoler, eller hvor vi har mødt dem, for vi har heldigvis mange af dem, skønt Krigen tyndede slemt ud blandt dem. De er som Regel lyse, ranke og kraftige, med et stærkt

Sønderjyden Mathias Jakobsen Callesens Gravsten.

Viljespræg over Ansigtet. Deres Karakter er bleven staalsat under den haarde Kamp for national Frihed og Selvstændighed. Den Kamp har ogsaa styrket deres Selvtillid, og det har hos enkelte ført til en overdreven Selvbevidsthed; men det mærker vi ikke hos de bedste af dem, ikke hos Callesen.

Han følte sikkert, at det var fra Gud, han havde Kraften til Kampen og Sejren, og derfor var han præget af dyb Ydmyghed som alle de bedste af dem.

Nogle vil ogsaa hævde, at denne Sønderjydernes Optagethed af det nationale har undertrykt alt andet aandeligt Liv hos dem; men det er galt. Det har tværtimod for dem været en Dør til et rigere Aandsliv. Er det f. Eks. ikke i disse bedste nationale Kredse, at Frimenighederne nede hos dem har deres Styrke? Og var det ikke dem, der havde aandelig Kraft nok til at udholde Kamplivets Rædsler i Skyttegravene?

Det er ligeledes disse nationalt vaagne, der er vore bedste Højskoleelever. Det hører da ogsaa med til mit Billede af en saadan Sønderjyde, og Callesen var en god Højskoleelev.

Nu kan man jo rigtignok somme Tider høre Folk sige, at vi ikke kender ret meget til vore Elever paa Højskolerne. Og det er rigtigt, at vi f. Eks. ikke kan danne os noget helt korrekt Billede af, hvordan de er til det daglige, praktiske Arbejde; men meget kan vi dog slutte os til ud fra, hvordan de arbejder paa Skolen. Og vi kan især lære dem nøje at kende ved at lægge Mærke til, hvordan de hører, hvordan de tager imod de Ord, der lyder til dem.

Hvor vi i Øjnene ser Trangen til Oplysning og aandelig Berigelse, der ved vi, vi staar overfor en søgende Sjæl, en af dem, der ikke har nok i det timelige, men som søger højere op. Det mødte jeg hos Callesen, naar han sad foran mig i Foredragssalen der hjemme i Vestbirk.

Og naar han sammen med sin Kammerat, Hans Boesen, kom en lille Tur om i mit Hjem, og vi talte lidt sammen, da forstod jeg ogsaa, at jeg sad overfor en af dem, hvis Liv Gud har beriget, og en af dem, som Gud har en Plads til hjemme hos sig. Og som en saadan maatte jeg se paa ham, da han ved Efteraarsmødet i Fjor sidste Gang var i mit Hjem.

Men naar vi tror det, saa maa vi i Grunden ikke sørge, men

glæde os over, at Gud har beredt Vejen for ham og nu kaldt ham hjem til sig, til det evige Livs Glæde og Herlighed. Og vi maa være glade og taknemlige for, at vi fik Lov at dele lidt af vort Liv med Callesen og blev beriget af ham.

Det, at Ungdomskredsen her i Hjortsvang nu har rejst Callesen et Minde, kan sikkert tages som et smukt Udtryk netop for denne Taknemmelighedsfølelse overfor Gud, der lod ham leve iblandt os.

Kristen Nørgaard.

Mit Hjem paa Heden.

*Hvor Vestenvinden favner Eng og Hede
saa dyb og stærkt i helsefriske Favn,
hvor Aaen mumler mellem Brinker brede,
og Sivet hvisker Længsel uden Navn,
der dvæler jeg en stille Stund blandt mange
og lytter tyst til halvforglemte Sange.*

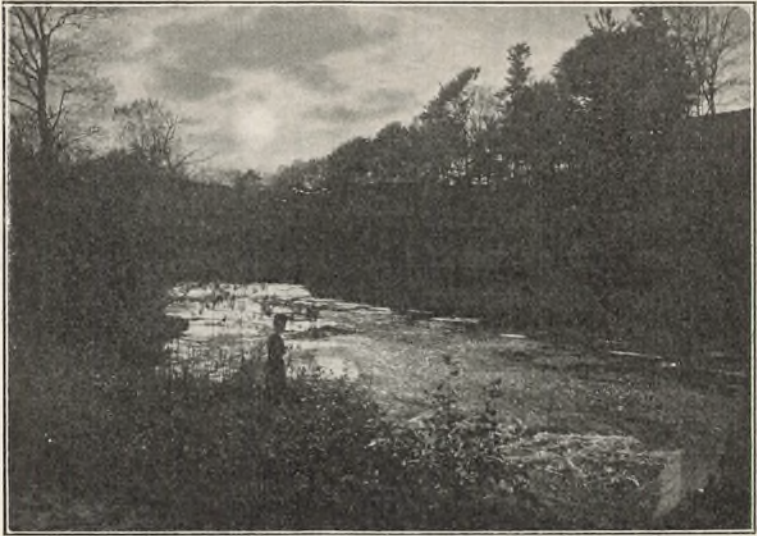
*Der møder mig de mange Barneminder
om Graad og Leg i Hedens brune Skød,
i Lyngens Sus jeg glemte Toner finder,
som smelter sammen med en Aftenrød;
og Solens sidste Glød i Aftenfreden
er selve Himlens Port til Evigheden.*

*Her — midt paa disse aabne, brede Sletter
med denne vide, frie Horisont
hvor Barnesindets bløde Minder fletter
en Krans om Mandens travle Hverdagsdønt,
— her bygger jeg i Tro og Haab min Rede,
snart klunger hendes Sange paa min Hede.*

„Friheden“, d. 3/10 1919.

Fr. Karl Kristiansen

(gammel Elev.)

Gudenaen i Maaneskin.

Det svundne Aar.

Vinteren 1918—19 vil altid af dem, som da var paa Højskole, blive husket som den Vinter, da den spanske Syge hærgede paa Højskolerne.

I Haab om, at Epidemien skulde høre op, besluttede de fleste af Højskolerne at begynde noget senere. I Vestbirk begyndte vi den 18. Novbr. Der blev flere Gange i Dagene umiddelbart før raadslaet om Situationen, og vi var lige ved at sende Meddelelse ud om en ny Udsættelse, fordi der kom foruroligende Meddelelser fra et Par Højskoler, hvor man var begyndt en Ugestid før; men da vi blev klare over, at denne Meddelelse ikke vilde kunne naa ud til alle med saa kort Frist, som vi da havde, opgav vi det igen.

De fleste mødte ved Skolens Begyndelse, og vi tog fat — en Uge efter brød det løs. Der blev straks henstillet til Eleverne, at de selv og deres Hjem maatte afgøre, hvorvidt de vilde blive eller rejse under disse Omstændigheder. En lille Flok rejste hjem — nogle for en Tid, enkelte for ikke mere at vende tilbage, men langt de fleste blev.

Til at begynde med blev der ved Omflytninger gjort alt for at begrænse Sygdommen; det viste sig dog snart at være forgæves — i Løbet af et Par Dage havde den bredt sig til næsten alle modtagelige. Ustandselig kom der Meldinger om, at nu var den og nu den syg. Navnene og Værelsernes Numre blev ført ind i en Bog, efterhaanden som Sygemeldingerne kom, og snart laa 86 i Sengen paa samme Tid. Flere af dem, der tog den første drøje Tørn med at pleje de syge, blev selv angrebne; Valborg Jensen, der ikke undte sig selv Ro Nat eller Dag, blev snart syg, og da hun havde overanstrengt sig, tog Sygdommen særlig haardt paa hende. I Horsens var Epidemien i stærk Aftagen, saa derfra fik vi 4 flinke Sygeplejersker til Hjælp. Kirstine Rind og Frøknerne Nissen fra Friskolen (som var lukket) hjalp ogsaa til.

En Højskole er jo ikke indrettet til Hospital, saa det var ikke let. De syge skulde plejes, Mad skulde bringes omkring paa de udstrakte Gange, der skulde fyres i Kakkellovnene, omdeles Breve, skrives Meldinger til de syges Familier eller svares paa Telefonopringninger — Telefonen kimede Dagen igennem. Havde ikke Skolens Piger og øvrige Personale været saa utrættelige og de henimod 40 raske Elever taget et Tag med, havde det været uoverkommeligt. Det blev til det smukkeste Samarbejde; vi var som én stor Familie, hvor alle gerne vilde gøre sit bedste. Mejeristerne smøgede Ærmerne op, fik Forklæder paa og vaskede op ude i Køkkenet, „hvor vi aldrig kom“. Nogle dækkede Bord og tog af Bordet, sleb Knive og vaskede Gulve, andre bar svingende fulde Bakker med Mad op paa Gangene, hvor saa Sygeplejerskerne og Skolens Piger fordelte dem.

Samtidig blev Skolen holdt i Gang saa godt, som det lod sig gøre, naar et Par af Lærerne ogsaa var syge.

De fleste Tilfælde var godartede, enkelte var ret haarde, men det saa dog ud til, at vi skulde komme godt over Sygdommen.

Da gik det pludselig brat ned ad Bakke med en af Patienterne, som havde haft Lungebetændelse tidligere. Hans Moder kom over for at hjælpe med at pleje ham; det blev daarligere og daarligere, og hen paa Eftermiddagen den 6. December fik vi at vide, at nu var Thorvald Madsen død.

Vi skulde netop til Time i Foredragssalen; det blev kun til nogle stille Øjeblikke, hvor vi sang: „Dybt hælder Aaret i sin Gang“.

Lad gulne hvert et Blad paa Kvist,
lad falme alle Straa,
Guds Kærlighed, jeg ved forvist,
omskiftes ikke saa.

Han lover mig en evig Vaar,
trods Vinterstorm og Død,
thi Livet frem af Graven gaar,
som Kristus gennembrød.

Dagen efter samledes vi i Gymnastiksalen for at sige Thorvald Madsen vort sidste Farvel. Grønvald Nielsen talte, og vi sang et Par Salmer, og i den graatunge Vinterdag fulgte vi Vognen ned til Møllen. Saa kørte Faderen hjem til Tebstrup paa den anden Side Ejer Bavnehøj med Sønnens Kiste.

Thorvald Madsen.

Den 11. Decbr. blev Thorvald Madsen begravet paa Ousted Kirkegaard, hvor enkelte af os var til Stede. Vi havde jo ikke naaet at lære ham ret meget at kende, men hans Fader skrev bagefter saadan i et Brev om sin eneste Søn: „Vi skylder Gud meget for den Tid, vi havde ham; han var os en sjælden god Dreng“.

Det var en svær Tid, medens vi havde den Sygdom iblandt os, men vi voksede i de Dage sammen paa en egen Maade; det gav noget over den Vinter, som havde sit særlige Værd.

Lige ind under Jul var alle paa Benene igen; vi holdt da et Chokoladegilde, hvor vi fejrede Grønvald Niensens Fødselsdag. Det blev saadan en nydelig lille Fest, og den gjorde godt oven paa den lange Sygdomstid.

En af Eleverne holdt følgende lille Fødselsdagstale paa Vers:

Til Lykke!

Over Mark og sorte Heder
flyver Navnet paa en Mand,
som blandt Ungdom stadig spreder
Kundskab i vort Fædreland.

Alle os, der er hans Gæster,
vi vil sige ham et Ord,

naar vi her i Aften fester
ved vort Chokoladebord.

Vi dig beder, Grønvald Nielsen,
modtag fra vor lille Kreds
en Lykønskning og en Hilsen,
nu du fylder enogtrede.

Kun saa kort en Tid er gaaet,
siden vi fandt Vej hertil,
men et Indtryk har vi faaet,
vi har mærket, hvad du vil.

Paa din egen stærke Maade,
varm og fængslende som faa,
lærte du os Livets Gaade
dybere at grunde paa.

Mangt et Ord du har os givet,
naar mens Morgentimen randt,
du os viste selve Livet,
som vi her paa Jorden fandt.

Kendte Mænd, du for os maler,
spændt vi lytter til dit Ord
Skikkelsen, hvorom du taler,
træder frem saa lys og stor.

Ind imellem snildt sig sniger
Smaatræk om, hvad selv du saa,
naar du i Kulturens Riger
stærke Indtryk samled' paa.

Nu om ikke mange Dage
skilles vi en lille Tid,
men vi længes vil tilbage
efter dig og Skolens Slid

Gid der nu for dig oprinder
her i Hjemmets stille Skjul
mellem mange kære Minder
en velsignet festlig Jul.

Atter i Aar skulde „De danske Ungdomsforeningers Horsenskreds“ have haft et Par Dages Stævne paa Højskolen lige over Nytaar; det maatte aflyses paa Grund af den spanske Syge. Efter Jul blev vi forskaanede for denne Sygdom paa Skolen; vi holdt os saa vidt muligt isolerede, og der blev ingen Møder holdt før den 20. Februar, da Grønvald Nielsen talte om Moses. Det var ligesom forrige Aar Ungdomsforeningen, der holdt Møderne. Pastor Riisgaard fra Uldum talte den 5. Marts om „Horisont“, og Pastor Thygesen talte den 3. April om Foraar og Kristnes Forventning. Medlemmer af Ungdomsforeningen spillede den 25. Marts Mads Hansens lille utrykte Skuespil „Enken“, og havde dertil indbudt Højskolens Elever, ligesom disse ogsaa var indbudt til en anden Aften, hvor Idrætsforeningen opførte et Par Smaastykker.

28. Febr. holdt vi „Rigsdagsvalg“; Venstremanden, Peter Skjer-ning, blev valgt med 118 St., de Radikale fik 30 St. og Socialdemokraterne 18 St.

I Februar Maaned havde vi i et Par Dage Besøg af en gammel Elev, J. Fohlmann, fra Stubbæk ved Aabenraa i Sønderjylland; han havde været med under hele Krigen, dog mest ved Intendanturen, og havde været meget omkring f. Eks. i Belgien. En Dag fortalte han os om sine Oplevelser og om de mærkelige Dage i Efteraaret

1918, da Omvæltningen kom i Tyskland og dermed ogsaa i Sønderjylland.

Fastelavnsmandag slog vi „Katten af Tønden“ og legede i Gymnastiksalen.

Under Anførsel af Landbrugslærer Berthelsen var Landmændene den 7. Marts paa Tur til Horsens for at overvære en Hingstekaaring og se det store Andelssvineslagteri — Landets ældste. I „Lunden“ nød man den herlige Udsigt fra Vandtaarnet, og man besøgte den dejlige gamle Klosterkirke.

Hver Vinter er Landmændene oppe paa Monbjerg for at se Gaardejer Casper Laursens Besætning, saa mange gamle Vestbirkere vil kende ham og hans Hustru fra disse Besøg. Disse to gamle Venner af Højskolen holdt den 24. Marts Sølvbryllup, hvortil Grønvald Nielsen havde skrevet nedenstaaende Sang.

Mel.: Vort Modersmaal.

Hos Casper og Andrea paa Monbjerg Bakkedrag
i Morges tidlig hejste inan vort gamle danske Flag;
thi der er Fest i Gaarden, og Venner møder frem
nu hos Sølvbrudeparret i deres skønne Hjem.

De holdt det første Bryllup i Thylands høje Luft,
og Dagen smiler til os med Minders fine Duft.
Vi saa dem hjerteglade i Ungdoms stærke Vaar
de_to, som har holdt sammen nu i fem og tyve Aar.

Ja, hastig iler Tiden ud i Livets store Hav;
der er jo ej saa evig langt fra Vugge og til Grav.
En Vemodstone dirrer paa Bunden af vort Sind,
selv under festlig Glæde den liste kan sig ind.

Men denne Vemod avler en Glæde dyb og sand,
hvor to kan vandre sammen i Kærlighedens Land.
Maa Glædestoner klinge endnu i mange Aar
hos Casper og Andrea i Vinter som i Vaar.

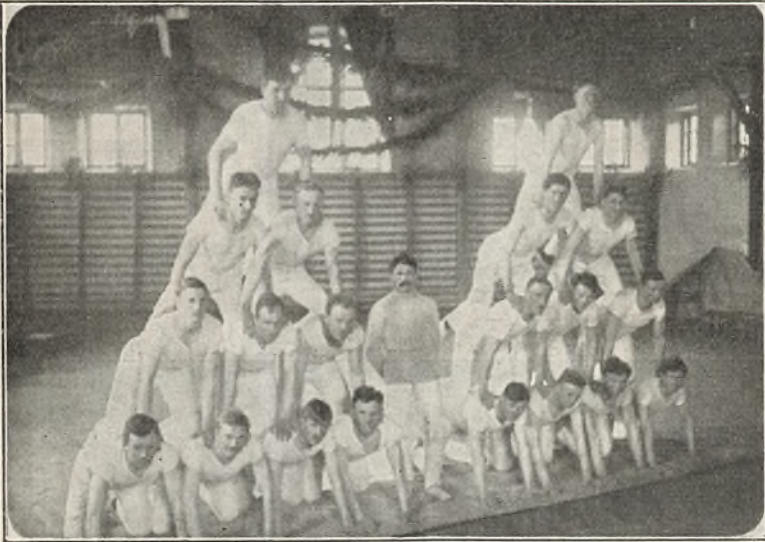
Gid Sølv forvandles maa til Guld for Brudgom og for Brud,
og rige Gaver dale ned til dem fra Himlens Gud.
Vi takker dem for Dagen og for de svundne Aar,
for Vennehaand og Troskab under alle Livets Kaar.

Da vi paa Grund af den megen Sygdom i Vinterskolens Begyndelse var bleven sinkede meget, foreslog Grønvald Nielsen Eleverne

at blive ved til 15. April. Alle, som paa nogen Maade kunde, blev, ialt ca. 110; det var vi meget glade ved.

En vakker Soldag i April var vi en Tur til Himmelbjerget pr. Ben og pr. Cykle, der var dejligt mellem Bakkerne.

Grønvald Nielsen havde lovet Elevbal til den 12. April — kort før Skolens Slutning. Under hele Verdenskrigen har det ikke været holdt. Det plejer at være Lørdag før Fastelavn, men da vilde vi ikke bede Folk sammen paa Grund af mulig Smittefare.

Fra Gymnastikopvisningen.

Før Ballet lavede et lille udvalgt Hold en kvik Gymnastikopvisning. Opvisningen sluttede med 2 smaa Kunststykker, som i den sikre og smidige Udførelse tog sig udmærket ud.

Hosstaaende Billede kan jo ikke give Bevægelserne og giver derfor kun en Antydning. Efter at Pyramiden er stillet op, lyder første Vers af „Kong Christian“ ud fra den; i det Øjeblik, de naar til Ordet „brast“, falder hele Pyramiden sammen paa en bestemt Maade.

Det blev et fornøjeligt, helt igennem stilfuldt Bal paa god, gammel-dags Manér. Søstre og Kærester kom langvejs fra, og Byens

Fra Gymnastikopvisningen.

unge Piger blev indbudt. Gymnastiksalen saa nydelig ud med al sin glade Ungdom.

Mandag d. 14. April om Aftenen holdtes Afslutningen, og Dagen efter brød Vinter-eleverne op.

I de 14 Dage mellem Vinter- og Sommerholdet var det store Maleri blevet sat op paa Væggen bag Talerstolen i Foredragssalen. Kunstneren,

Materiet i Foredragssalen.

Troels Trier, var selv ovre for at medvirke ved Opsætningen. Vinterholdet havde faaet den smukke Tanke at forære Grønvald Nielsen den svære Ramme, der er udført i mørkt Egetræ, „for paa denne Maade at være med til at smykke den Sal, hvori vi i Vinterens Løb har tilbragt saa mange festlige Timer“. Det store, lyse, farverige Billede behersker helt Salen og gør den ligesom dybere og større, idet Blikket drages ud over Landskabet og Fjorden i Billedets Baggrund.

Til Sommerskolen var der ogsaa fuldt Hus. At Verdenskrigen er forbi mærkes ogsaa paa et og andet paa Vestbirk Højskole. Vi har f. Eks. igen haft udenlandske Gæster.

Dog den første var en dansk, nemlig Frøken Hortense Panum, der er Docent i Musikhistorie ved det kgl. Musikkonservatorium i København (vor videstgaaende Uddannelsesanstalt paa Musikkens Omraade). Hun gæstede os ogsaa Aaret forud for igennem Foredrag og Spil at slaa til Lyd for det gamle folkelige Strenginstrument „Langelegen“ og prøve paa at faa det indført rundt om i Hjemmene paa Landet. Det var en Fornøjelse at høre disse fine Smaastykker i Frøken Panums sikre Udførelse. Hun har lært Kunsten fra sig til Fru Nørgaard, som har bragt den videre til de Elever, der ønskede det.

De næste fremmede var to Islændinge, Landbrugskandidat Benedikt Bløndal og Hustru. Der er Grund til at dvæle lidt udførligere ved dette Besøg, fordi det var Bud om ny Landvinding for Højskole-tanken, denne Gang hos det med os forbundne islandske Broderfolk.

De to havde rejst rundt i Danmark for at faa et Indtryk af den danske Højskolebevægelse paa nært Hold, idet de fra Efteraaret 1919 sammen med en islandsk Præst, Asmundur Gudmundson, der skal være Forstander, skal begynde en Højskole i Eidar paa Østlandet et Par Mil fra Seydisfjord.

Hr. Bløndal talte en Eftermiddag paa Højskolen om Island.

Han begyndte med at sige, at de fleste Danske véd mere om Islands Fortid end om Nutiden, og derfor vilde han tale om Island nu. Han gav derefter et livfuldt Billede af Landet, som det ligger deroppe, omflydt af Golfstrømmen, og derfor ikke er saa koldt og ugæstmildt, som de fleste Danske synes at tro. Han talte om Rejser og Postforbindelser, om hvordan alle Islændinge var vant til

at komme frem til Hest og altid i Konfirmationsalderen fik sin egen Sadel, og om den storstilede Gæstfrihed, som vises overalt ud over Landet i de spredte Bygder og Gaarde, de rejsende kommer til. Nu gaar det frem med stærke Skridt paa Island; Veje anlægges, Broer bygges, de moderne Transportmidler som Automobilet tages i Brug, ja, om kort Tid gaar Flyvemaskinen i fast Postrute tværs over den store Ø. Industri, Handel og Fiskeri gaar frem; Islænderne er ved at faa Magt over deres naturlige Rigdomme. Ogsaa Skolevæsenet gaar frem, og nu skal altsaa den første Højskole grundlægges paa offentlig Bekostning ude i Østlandet.

Hr. Bløndal sluttede saadan: Vi drømmer store Drømme om Islands Fremtid. Island gaar stærkt frem i materiel Hensende i disse Aar, men flere af vore ledende Mænd — deriblandt vore Ministre — har set dette, at denne materielle Fremgang maa følges af en aandelig Bevægelse. Vi kan ikke direkte overføre jeres Højskole til vore Forhold, der er meget, som er forskelligt hos jer og hos os — men Grundidéen, den vil vi overføre. Danmark staar nok højt med Hensyn til sit Landbrug, men her har vi endnu mere at lære af jer. Vi venter, at Højskolen skal blive til den største Velsignelse for os i kommende Aar.

Omtrent samtidig fik vi Besøg af en Nordmand, Forstander And. Kvellestad fra Birkeland ved Lillesand paa Norges Vestkyst; han talte for os om: „Vore nærmestliggende Opgaver.“

En Aften i Pinsen dukkede en Flok unge norske Højskolelærere op; de var paa Højskolelærerkursus i Askov, og i Pinseferien cyklede de rundt i Jylland og vilde saa se Vestbirk Højskole undervejs.

Ved Ungdomsforeningens Grundlovsfest i Skoven førte Forstander Bording, Ry, og Pastor Krustrup, Holstebro, Ordet. Derefter sang Eleverne nogle flerstemmige Sange, og der var Sanglege en Times Tid.

Den 28. og 29. Juni holdt vi Sommerens store Fest, Elevmødet.

I Aar var det næsten ikke til at skaffe Telte — et af dem fik vi helt fra København — det er som om alle Telte er forsvundet under Verdenskrigen. De slog desværre heller ikke helt til; en Del maatte spise bagefter. I Løbet af Lørdagen strømmede gamle Elever til fra hele Landet med Cykler, Vogne, Biler og Tog; der var adskillige Sjællændere med i Aar. Af de sidste Hold var der mødt

op mod 90 %. Skolens Folk og alle dens gamle Venner var glade for at ses igen og veksle Ord med hinanden, selv om det for mange kun kunde blive en lille Hilsen.

Da Mødet begyndte Lørdag Aften, var Gymnastiksalen stuvende fuld. Grønvald Nielsen bød velkommen og takkede for det store Maleri, som nu var blevet færdigt, og som de nye Hold i Fremtiden daglig skulde have for Øje.

Derefter talte Kristen Nørgaard om dette Danevirkebillede, idet

Genforeningen. (Tableau ved Elevmødet.)

han kort omtalte Danevirkes Historie, Kampen og Arbejdet for det igennem Tiderne og dets centrale Stilling i vor nationale Historie fra 808 til 1919.

Aftenen sluttede med nogle meget virkningsfulde Tableauer, hvori over 100 unge Piger i Nationaldragter medvirkede med Sang, Dans og maleriske Billeder tryllet frem af Skuespiller P. A. Højelm. Et Par af dem var dannet over Folkevisemotiver, andre over Fædrelands-sange, og der var her naet noget virkelig fint og vel afstemt paa forbavsende kort Tid og med ganske enkle Midler. Navnlig var Fremstillingen af Genforeningen med Henrik Pontoppidans Sang:

„Det lyder som et Eventyr“ som Ledemotiv nydelig. Og en Hyldest til Danebrog ud fra „Vift stolt paa Kodans Bølge“ gjorde stor Lykke. Den musikalske Del lededes af Efterskoleforstander Plovgaard.

Efter Morgenandagten Søndag Morgen holdt Grønvald Nielsen den Tale, der staar foran i Aarsskriftet.

Paa den efterfølgende Generalforsamling i Elevforeningen blev det oplyst, at Foreningen nu er oppe paa over 2000 Medlemmer.

Kl. 12 samledes man til Middagen i de fire Telte, der var rejst

Danebrog. (Tableau ved Elevmødet.)

saadan, at de dannede et hele og kunde rumme over 600 Mennesker — alligevel maatte ca. 300 vente til bagefter. Ved Bordet gik det ellers meget festligt til med Taler og Sang.

Trods det noget truende Vejr drog hele Forsamlingen (der efterhaanden voksede til det dobbelte Antal Mennesker) Kl. 3 $\frac{1}{2}$ om i Rasmus Knudsens Skov, hvor der blev talt, sunget og spillet; Regnen holdt virkelig inde, medens Mødet varede. Her blev først talt af Anton Hansen om det Tidsskel, vi staar midt i, om det, Wilson har sat ind i Verdensudviklingen, og den ny Tid, vi gaar i Møde.

Nr. 2 paa Talerstolen var Skolens gamle Lærer, nuværende

Seminarielærer Lange i Gedved. Han talte om Arbejdets store Betydning for den enkelte og for Samfundet, især ud fra Munkenes store Indsats i Middelalderen. De lærte Folk at arbejde, legemligt og aandeligt. Dem trænger vi til at lære af i Nutiden.

Sidste Taler var Holger Budde-Lund, der holdt den foran givne Tale.

Grønvald Nielsen sluttede Mødet med en oprigtig Tak til alle, en Tak til Skolens Venner, som saa trofast staar Vagt om deres gamle Skole.

Direktør Daugbjerg fra Aalborg takkede som en af de gamle Elever for, hvad Vestbirk Højskole har givet og stadig giver dem. Og Peter Bødker, Vestbirk, der har været en af Skolens og Grønvald Nielsens Venner, saa længe Skolen har været til, bragte Grønvald Nielsen en varm Tak for, hvad han havde været for dem i Vestbirk igennem en Menneskealder.

Efter Aftensmaden begyndte den store Forsamling lidt efter lidt at opløses.

4. Juli havde vi et Besøg, der var af stor Interesse, nemlig en Finne, Dr. phil. Henning Søderhjem, der gav en Skildring af det røde Oprør i Finland i Aaret 1918. Han har paa Dansk skrevet en Bog om dette Emne, fordi han gerne vil, at vi Danske skal forstaa hans Folk og Udviklingen i Finland i de sidste Aar.

Han har opholdt sig saa meget i Danmark, at han taler vort Sprog udmærket klart og forstaaeligt.

Efter at have set paa forskellige Landbrug i Vestbirk og Omegn, sluttede 27 Husmænd en „Husmandsrejse“ med at se Skolens Avlsbrug og fejre en festlig Aften med os paa Højskolen, en Aften, hvor vi tillige havde den Glæde at se en Del af Egnens Folk.

Dagen efter kom Frimenighedspræst Balslev fra Mors og gav først os paa Højskolen om Formiddagen et Foredrag om Timotheus — Paulus' bedste Ven — og talte derefter om Aftenen i Ungdomsforeningen om „Vækkelse“.

Vor smukke Sommertur til Himmelbjerget og Silkeborg foregik den 18. Juli.

Nørgaards har Juni Maaned faaet en Søn, der i Daaben har faaet Navnet Carl.

I fire Somre har vi haft Glæden af Karen Nyholms Medarbejder-

skab. Nu er hun blevet Sjællænder og hedder Karen Munch, idet hun 30. August har holdt Bryllup med Højskolelærer Sigfred Munch fra Frederiksborg Højskole. Alle vi, som har kendt hende i hendes Vestbirketid, har sikkert lært at skatte hendes friske og ejendommelige Personlighed, og vi siger Tak for hendes Arbejde i vor Kreds. Hun er af dem, der øver Indflydelse i god Forstand.

Til den første August havde Grønvald Nielsen indbudt „Østjysk Højskolekreds“ til Møde hos os, og der var den Dag samlet ca. 30 Højskolefolk paa Skolen. Der var Forhandling om Læsning, indledet af Højskolelærer Th. Roust, Hadsten, og Pastor Thygesen talte om det menneskelige og det kristelige.

Karen Nyholm.

4.—9. August holdt Religionslærerforeningen for Danmark sit aarlige Kursus hos os. Det var anden Gang, at denne Forening under Ledelse af Adjunkt Loft og Skoleinspektør Vaupell slog sig ned paa Vestbirk Højskole for gennem nogle Dages maalbevidst og ihærdigt Arbejde at dygtiggøre sine Medlemmer til den betydningsfulde Del af Skolegerningen — Skolens Arbejde for Guds Rige iblandt de smaa. Der var en Alvor, en Iver og et Humør over

disse Dage, som var til Forfriskelse for baade de egentlige Deltagere og os, som var Værter.

Den 21. September havde vi et raskt lille Besøg af Horsens Turistforening, som da var paa Tur i Egnen.

Den sidste store Begivenhed før November var Efteraarsmødet, der i Aar havde et noget andet Præg end de sidste Aar, idet der den første Dag (Søndag den 12. Oktober) blev begyndt med Gudstjeneste i Østbirk Kirke. Og de to følgende Dage var der Bibeltime om Formiddagen. Ordførerne var Frimenighedspræsterne S. Anker Anker Møller, Klim, og Thade Pedersen, Haderslev, Højskoleforstander Andreas Hansen, Bornholm, Pastor Thygesen og Grønvald Nielsen selv, og saa Forfatteren Edv. Egeberg, der læste en af sine egne Fortællinger for os.

H. B.-L.

Søhelten Peder Skrams Mindesmærke paa Østbirk Kirkegaard.

Jubilæum for „de 25-årige“!

I årsskriftet for 1917 fremkom *Oluf Kristensen*, Fuglsig, med forslag om, at de gamle elever skal fejre et lille jubilæum, når der er gået 25 år, siden de var her på skolen. Denne tanke er både før og siden bleven drøftet, og alle synes vist godt om den, så her skal ikke siges mere om dens berettigelse. Men nu da krigen er endt (for så vidt da), så mener vi, tiden er inde til at sætte tanken ud i livet.

Oluf Kristensen tænkte sig jubilæet holdt om vinteren, men da det har sine store praktiske vanskeligheder, især med indkvarteringen, når skolen i forvejen er fuldt besat, så er vi her på skolen bleven enige om at holde det om efteråret i forbindelse med efterårsmødet.

I år gik vi atter over til at holde heldagsmøder ved den lejlighed; nu vil vi så prøve at knytte dette lille jubilæum dertil, og det skal da ske på den måde, at „de 25-årige“ kommer dagen før med eftermiddagstogene, og så skal vi se, om vi kan få det lidt selskabeligt om aftenen; jeg tænker mig det noget i retning af et „chokoladegilde“ — hvis I kan huske, hvad det er for noget! I hvert fald håber jeg, at vi den aften kan få bekendtskabet frisket op, så jubilarerne kan holde sammen de følgende dage; da er det så meningen, at de deltager i efterårsmødet sammen med de andre. Det tror jeg vil virke heldigt både for jubilæet og for efterårsmødet.

Næste år (1920) bliver efterårsmødet søndag den 26. og mandag den 27. september. Som ordfører dertil har vi løfte om biskop *Ludwigs*, Ålborg, og højskoleforstander *Balslev*, Ubberup, og så vore to gamle medhjælpere: Direktør *Daugbjerg*, Ålborg, og lærer *Baltsersen*, Ollerup. Lørdag d. 25. indbydes „de 25-årige“ da til at møde. Mandag slutter efterårsmødet og tirsdag d. 28. kan afrejsen finde sted.

Men da vi hvert år har to hold, så må både vinterholdet og sommerholdet, der umiddelbart før kan holde 25-års jubilæum, møde det følgende efterår. Altså møder holdet fra vinteren 1894—95 og holdet fra sommeren 1895 d. 25. septbr. 1920.

Men da vi ikke må begå „skilsmisse“, så må I alle møde med jeres ægtefæller. Hvis de så også er elever herfra, ja så kan I få både i pose og sæk, som Oluf Kristensen siger, idet I da har ret til at komme to gange — hvis mand og kone da ikke er fra samme år.

Og de gamle! Dem skal vi også være gode ved. Derfor indbyder vi til det første jubilæum for „de 25-årige“ også alle dem, der har været elever her for mere end 25 år siden.

Altså: *velkomne hertil lørdag d. 25. sept. 1920 alle I, der har været elever her fra skolens begyndelse til og med 1895, og jeres ægtefæller!*

Grønvald Nielsen.

Fra Chocladegildet i Marts.

Mel.: „Op I gæve Sønner —“

Op I gæve Sønner
af den røde Gaard,
Glædens Klokke slaar,
Soldet forestaar,
Politiet lønner,
alt hvad vi forbrød,
hver Gang ej vi lød,
hvad de bød.

Denne Gang vi lyder;
Festen her er stor,
Chocladebord
er et herligt Ord,
for ved det vi nyder,
alt hvad der er godt,
baade tørt og vaadt,
tænk Jer blot!

Hver en Fynbo drømmer
sig til Grøden hjem,
vover sig dog frem;
snart igennem dem
Glædesrusen strømmer,
og de rives med,
kommer snart paa Gled,
som vi ved.

Sjællands glade Sønner
føler sig tilpas
ved Kommers og Spas,
skønt de tidt med Mas
Jydens Vid belønner;
vel er Jyden tør,
men han frem dog kør'
med Humør.

I en skøn Forening
vi hinanden fandt,
og medens Festen randt,
Fællesskab os bandt,
thi trods al Forgrening
og hvor end vi bor,
gamle Danmarks Jord
er vor Mor.

Vor Begejstrings Bæger
højt vi svinger her,
leve een og hver!
Chocladere,
hvad os vederkvæger,
vi til den har tidt
ikke ganske lidt
Appetit.

Og imellem synger
vi en lille Sang
midt i Slagets Gang
til Musikkens Klang,
vi vort Liv forynger
ved den varme Drik,
gammel Sæd og Skik
holder Stik.

Ja, en saadan Aften
knyttes stærke Baand,
naar vi Haand i Haand
løfter højt vor Aand,
styrker Levekraften,
føler os saa fri,
alt vort Bryderi
er forbi.

Chocladegilde
minderigt og stort
varer altfor kort,
Tiden iler bort,
og naar det er silde
maa vi sige Stop,
saa til Køjen op
i Galop.

Svend Sørensen.

Tak!

Disse korte, fattige linjer har fået den opgave at skulle bringe alle de, der sendte mig en hilsen på min fødselsdag sidste Jul, en varm tak. Vinteren med den „spanske“, som jeg lå her med i Juledagene, gjorde Eders breve dobbelt kære.

Lev vel!

Eders hengivne

Grønvald Nielsen.

Til Eleverne Sommeren 1919.

Vor bedste Tak for den dejlige Skaal, hvormed I glædede os paa vor Bryllupsdag. Tak!

Frederiksborg Højskole, i Oktober 1919.

Karen og Sigfred Munch.

Regnskab

fra 28. juni 1918 til 28. juni 1919.

Indtægt:

	Kr.	Øre
Kassebeholdning 28. juni 1918	45.	26
Medlemsbidrag	2957.	10
Solgte årsskrifter	49.	80
Gave til elevforeningen fra Marie Mølkjær, Brakker pr. Gravens	10.	00
Overskud i brugsforeningen	48.	18
Renter fra Anton Hansen	18.	00
	Kr.	3128.34

Udgift:

Understøttelse til karlene i 1918—19	500	00
do. til pigerne i 1919	450.	00
Frimærker til årsskrift og postoprævning	410.	01
Postoprævning	35.	80
Trykning og heftning af årsskrift, konvolutter	1175.	55
Frugt af årsskrift	16.	93
En krans til Marie Larsens bære	12.	25
Kundgørelser	9.	40
Medlemsbidrag i brugsforeningen	15.	00
Papir, knappenåle	17.	00
Porto	11.	40
Løn til formanden	50.	00
Kassebeholdning	425.	00
	Kr.	3128.34

Ovenstående regnskab er revideret og fundet rigtigt.

Vestbirk, 28. juni 1919.

Anton Hansen.

Nielsine Blume.

Medlemmer, der skifter opholdssted, bedes meddele det til formanden først i novbr., samt hvilket år, de har været elev på skolen.

Medlemmer i elevforeningen af sidste års skolehold.

1918—19.

- Andersen, Jens, Hornstrup Mølleby, Vejle.
— Johannes, Klim, Klim st.
— Herman, Dråby, Ebeltoft.
Bjerre, Anders, Melgård, Måbjerg, Holstebro.
Bro, Ingvar Kristensen, Dybe, Bonnet.
Brødbæk, Jens, Bøgildhøj, Borbjerg, Holstebro.
Berthelsen, Jens, „Skovly“, Haubro st.
Dalsgård, Hildebrandt, Stiftelsesvej, Odder.
Damgård, Peder Ager, Karby, Mors.
— Arthur, Klakring st.
Eriksen, Ejner, Gedved, Horsens.
Frandsen, Ulrik, Åle, Åle.
Frank, Niels Peter Irup, Hørdum st.
Fredskild, Frode, Hvidbjerg, Karby, Mors.
Gregersen, Niels Kjeldgaard, Vannerup, Farsø st.
Hansen, Jørgen, „Vestergård“, Sludstrup.
— Jens Jørgen, Hjarnø, Horsens.
— Arne, Vrønding Vestergård, Vrønding.
— Peter, Hedensted mejeri, Hedensted st.
— Frode, Signesminde kro, Silkeborg.
— Niels, Hassing, Hørdum st.
— Laurits Sølvtoft, Tommerup, Knarreborg.
— Anders, Lille Andst, Andst st.
— Sofus, Barrit mejeri, Barrit st.
— Iver, Hylke, Seest, Kolding.
— Hans, Fjordsgade 8, Horsens.
— Kristian, murer, Ring, Brædstrup.
Hoberg, Jørgen, Fruerlund, Kjellerup.
Holk, Kristian, Lemming, Silkeborg.

- Hornstrup, Anders, Aldershvile, Hurup.
 Hovdreng, Thorvald, Sdr. Ørslev, Falster.
 Holdgård, Anders, Voldbymark, Voldby st.
 Iversen, Christen, Oddebæk, Thyregod st.
 Jensen, Kristen, Træden, Brædstrup.
 — Hans, Vester Obling, Brøns, Sønderjylland.
 — Jens, Lehnsgård, Hjortsvang, Tørring.
 — Simon, Løgsted, Løgstør.
 — Åge, Permelille, Koldby, Samsø.
 — Jakob Slot, Hemmed, Glæsborg.
 — Ejnar, Vester Obling, Brøns, Sønderjylland.
 — Johannes, Haverslev præstegård, Bonderup.
 — Niels, Simested st.
 Jakobsen, Anker, Fiskergård, Auning.
 — Jens, Bryrup mølle, Sparkær.
 Jungersen, Jens, Vedsted Kær, Birkelse st.
 Jørgensen, Valdemar, (Forpgr. Therkelsen), Kolind
 — Anton, Borlev, Gravens.
 — Eske Marius, Elling, Horsens.
 — Jens, Mausing Vestergård, Kellerup.
 Karlshøj, Frode, Karlshøj, Rødvig.
 Klausen, Jørgen, Flinthøj, Espe, Fyn.
 Krogh, Christian, Voervadsbro, Østbirk.
 Kristensen, Johannes, Øster Snede, Løsning.
 — Hakon, Tange, Sig.
 — Peter Vestergård, Nørlund, Funderholme, Silkeborg.
 — Valdemar, Glænø, Sdr. Bjerre st.
 Knudsen, Søren Ålund, Åbylund, Højrup st.
 Krabbe, Jens Magnus, Sjørring st.
 Kjær, Rasmus, Lundgård, Hylke st.
 Larsen, Alfred Johs. Kjøng, Lundby, Sjælland.
 — Alfred, tømrer, Lellinge, Lellinge.
 Lyhne, Ivar, Søgård, Harring, Hørdum st.
 Lyngsø, Alfred, Almind, Rindsholm st.
 Melby, Holger, As præstegård, Juelsminde.
 Madsen, Niels, (August Madsen) Ålestrup.
 Markussen, Peter, Hjortsvang, Tørring.
 — Hans, Hjortsvang, Tørring.
 Madsen, Chr. Rabek, Tarp, Borris st.
 Mikkelsen, Hans, Østbirk st.
 — Elly, Gramtang, Barrit st.
 Mols, Chr. Højrup, Jelling.
 — Holger, (Gerhardt Mols) Jelling st.

Møller, Marinus, Udby møbelforretning, Jerslev st.

- Jens Peter, Damgård, Krejbjerg, Skive.
- Søren, Fladstrup, Trustrup.

Nederby, Ejnar. Ø. Jølby, Erslev, Mors

Nielsen, Julius, Lyngå, Lerberg.

- Otto, tømrer, Skarrild, Kibæk.
- Kristen H., Mourup, Esbjerg.
- Niels Karl, Kolt, Hasselager.
- Niels Martin, Åes, Tvingstrup.
- Åge, Veddelevgård, Roskilde.
- Vilhelm, Østergade 27, Skive.
- Holger Hougård, Hammel st.
- Otto — —
- Carl, (N. Nielsen) Hatting, Hatting.
- Johan Arild, Frederiksløst, Løsning.
- Povl, Malle, Tistrup st.
- Kristian, Terpling, Glejbjerg st.
- Martin, Fruelund, Ørting, Ørting.

Olesen, Ole Bjerg, Bøvlingbjerg, Fåre st.

- Jens Bomholt, — —

Olsen, Carl, Skørpinge, Flakkebjerg st.

Odgård, Povl M., Hvidbjerg, Karby, Mors.

Pedersen, Frederik, Lille Gisløng, Gisløng.

- Chr. Linding, Transbøl, Tistrup.
- Ejnar, Foldager, Sig.
- Peder S. — .
- Karl Kristian, Bækkely, Øster Ørbæk, Løgstør.
- Peder Egeskov, Fredericia.
- Elvin, Smederup, Boulstrup.
- Andreas J., Ø. Hvidbjerg, Karby, Mors.
- Sigfred, Vester Allé, Holstebro.

Petersen, Ejnar, Andst, Andst st.

- Holger, Østerballe, Balle st.
- Henry, Hovedgård st.

Rasmussen, Peter Hedegård, Øster Alling, Auning.

Sandmand, Åge, Rørt Hulvej, Odder.

Skjerning, Peder, Nybølle, Espe.

Steffensen, Peter, Sindbjerglund, Vejle.

Schougård, Kristen, Haldthostrup, Hobro.

Schmidt, Holger, Lykkesgård, Lunderskov.

Søgård, Jens, Træden, Brædstrup.

Sørensen, Peter M., Tjærby, Randers.

- Svend, Trønninge, Regstrup st.
- Asgær, Kvottrup, Mundelstrup.

- Toft, Andreas, V. Hvidbjerg, Karby, Mors.
 — Kristen, Harre, Roslev.
 Thomsen, Jens, V. Hostrup, Varde.
 Thorhauge, Niels, Manstrup, Aggersund n. S.
 Thougård, Kristian Nielsen, Skive mark, Skive.
 Thyme, Julius, Riis, Skanderborg.
 Ulvbjerg, Valdemar, Voldgade 6, Horsens.
 Varming, Niels, Engholm, Gamst st.
 Vestergård, Alfred, Døvling, Skarrild, Kibæk st.
 — Jens, Marienlund, Falling.
 — Harald, „Mølhusgård“, Emb, Vrå.

1919.

- Astrid, Søster, Brørup. (Sygeplejerske på skolen i vinteren 1918—19.)
 Andersen, Maren, Lille Rødkjær, Uth, Horsens.
 — Helga, Gøttrup, Hornum.
 — Gertrud, Vilholt, Østbirk.
 — Alma Kildahl, Idom, Bur st.
 — Marie, Lombjerge, Ringe st.
 — Esther, Gislinge, Sjælland.
 Bach, Marie, Marstrandsgade 18, Århus.
 Bech, Kristine, Lyderslev, Storehedinge.
 Bjerregård, Kirstine, Mejrup, Holstebro.
 Boll, Amalie, Lødderup, Nykøbing, Mors.
 Brandt, Antoinette, Smidie, Bælum, Østjylland.
 Borgbjerg, Katrine, Blegind, Hørning.
 Daugbjerg, Kirsten, Vroue skole, Skive.
 Daugård, Karen, Nørre Vilstrup, Vejle.
 Davidsen, Katrine, Tvile, Glejbjerg.
 Ebbesen, Kristine, Barslund, Hygum, Sønderjylland.
 — Johanne, Lånium, Sparkær.
 Frandsen, Signe, Vindelev, Jelling.
 Gade, Signe, Staby, Ulfborg.
 Gamborg, Marie, „Bærholm“, Glamsbjerg.
 Gleerup, Marie, Gjerrild, Gjerrild st.
 Groth, Ingeborg, Smedegård, Vindelev, Jelling.
 Gødesen, Kirstine, Stauning, Skjern.
 Hansen, Ingeborg, Marslev st.
 — Karen, Tarup, Årslev, Fyn.
 — Andrea, Blæsenborg, Lejre.
 — Augusta, Gjerrild, Gjerrild st.
 Hammer, Kristine, Bispegade 13, Haderslev.
 Haugård, Petra, Fårdal, Viborg.

- Hartvig, Clara, Tange, Rødkærsbro.
 Henriksen, Agnes, „Kirkegård“, Staby, Ulfborg.
 Hedelund, Jensine, Baistrup, Tinglev, Sønderjylland.
 Hemmingsen, Bertha, Forlev by, Forlev st., Sjælland.
 Hvidbjerg, Dorthea, Koldby, Hørdum st.
 Himmelstrup, Marie, Kristinelyst, Nykøbing M.
 Jakobsen, Anna, Meldrup mark, Horsens.
 — Marie, Tødsø, Nykøbing, Mors
 Johansen, Dine K., Arnum st., Sdrjll.
 Jensen, Karen M., Serridslev, Tvingstrup.
 — Ingrid, „Grølsted Overgård“, Fårvang st.
 — Petra, (Landpost N. H. Jensen), Harlev st.
 — Maren, Vinterslev, Hadsten.
 — Lavridsine, Ulfborg.
 — Ane Marie, Bjerregården, Hornslet.
 — Anne, Hvam, Holstebro.
 — Alma Katrine, Tyrrestrup, Nibe.
 Jørgensen, Anna, Bispegården, Lejre st.
 — Julie, Høllund, Vejle.
 — Anna, Skovby, Over Jersdal, Sdrjll.
 — Herma, Kristiansminde, Hylke.
 — Johanne, Minelund, Juelsminde.
 Krog, Marie, Rødding, Sønderjylland.
 — Kristine, — —
 Karlshøj, Asta, Karlshøj, Rødvig.
 Callesen, Ingeborg, Lejrskov, Åbenrå, Sønderjylland.
 Klausen, Elise, Højgård, Haderup, Skive.
 Kristensen, Hedevig, Åkandegård, Forlev.
 — Astrid, Tistrup, Tistrup.
 — Kathrine, Kjøng Højrup, Glamsbjerg.
 Kristiansen, Jensine, Nyhus, Baunstrup.
 Kristoffersen, Magna, Lønnerup, Østerild.
 Knudsen, Marie, Tørringskov, Tørring st.
 Kyhse, Ellen, Kløverstedgård, Borup st.
 Kjær, Marie, Hejlskov, Mørke.
 Larsen, Ane Marie, (Snedker Larsen), Vegger st.
 — Marry, Slagballe, Slagballe st.
 Laursen, Minna, Skanesø mark, Ryomgård.
 Laustsen, Laura, Sigsgård, Løgsted, Løgstør.
 Lyng, Maren, Tangrenme, Hundstrup, Fyn.
 Madsen, Dorthea, Gårestrupgård, Hjørring.
 Mathiesen, Sofie, Forlev friskole, Forlev st. Sjælland.
 Mejlhede, Dagmar, Gøttrup, Fjerritslev.
 Mols, Erna, Fuglesanggård, Jelling.

- Mortensen, Mette, Kradbjerg, Løgten st.
 Munk, Signe, Ungstrup, Kellerup.
 Nielsen, Andrea, Nørremarksgyden, Ryslinge st.
 — Elise, Pisselhøj, Års.
 — Bodil, „Spera“, Rødvig.
 — Martine, Kærby, Hald st.
 — Marie, Borum Vestergård, Mundelstrup.
 — Nielsine, „Sorgenfri“, Fløjstrup, Grejsdalen.
 — Kristine, Almind, Rindsholm.
 — Anna, Hvolbæk, Skanderborg.
 Nissen, Christiane Tranberg, Bredgade, Skjern.
 Olesen, Margrethe, gl. Tørring, Tørring st.
 — Petra, Holme, Viby, Jylland.
 — Elna, Bøvlingbjerg, Fåre st.
 Overgård, Inger, „Overgård“, Fårtoft, Sundby Mors.
 Pedersen, Marie, (Jakob C. Pedersen) Hvolbæk, Skanderb.
 — Hilda, Naldal, Vestbirk.
 — Johanne, Toftegård, Allesø, Odense.
 — Margrethe, „Nova“, Østbirk.
 — Olivia, Torup, Hundslund st.
 — Jensine, Ravnholt, Tranbjerg.
 — Solvejg, Vindsebækgård, Vallø, Sjælland.
 Poulsen, Kirstine, Farsø mark, Farsø.
 — Marie, Gatten hede, Gatten st.
 — Magda, Oustrupgård, Års.
 Rasmussen, Signe J., Åes, Tvingstrup.
 Rix, Hertha, Velling skole, Bryrup.
 Riis, Mikaline Nielsen, Sejling, Silkeborg.
 Rosbjerg, Karoline, Ahler Nørgård, Borris st.
 Sloth, Mariane, Nørby Holmsland, Ringkøbing.
 — Sofie — —
 — Metha, Sødal, Ålsø st.
 Schmidt, Maren, Hesselbo, Tistrup st.
 Sondrup, Anna, Sondrupgård, Blære st.
 Sigvardsen, Thea, Haubro, Haubro.
 Schøler, Kirstine, Tungelund, Thorsø.
 Sørensen, Agnes, Karls, Hobro.
 — Bodil, Rådamsgård, Hyllinge st., Sjælland.
 — Anna, Kysing, Odder.
 — Agnete, Trønninge, Regstrup.
 — Kathrine, Erlev, Haderslev, Sønderjylland.
 — Anna, Nord Bjerge, Bjerge J.
 Sø, Anna Petersen, Thorup, Solbjerg M.
 Tejlmann, Sidse, Hjortvad, Lintrup, Sønderjylland.

Toft, Marie, M. Jølby, Erslev, Mors.
Thomsen, Kirstine, Blåkærskov, Viuf st.
— Andrea, Knudsmark, Alslev, Varde.
Velling, Johanne, Grundfør, Hinnerup.
Østergård, Anna, Bjørndrup, Nykøbing M.

Elevmødet

bliver næste Aar

Lørdag den 26. Juni

og

Søndag den 27. Juni

Jubilæet

for „de 25-aarige“ (og ældre)

bliver

Lørdag den 25. September

og de følgende Dage, da der ogsaa er

Efteraarsmøde

Søndag den 26. September

og

Mandag den 27. September

INDHOLD

	Side
<i>Grønvald Nielsen: Fremtidens byrde</i>	3
<i>Th. Thygesen: En ukendt Gud</i>	13
<i>Holger Budde-Lund: To år</i>	21
<i>Kristen Nørgård: Danebrog</i>	34
<i>Th. Thomsen: Arbejde</i>	45
<i>Grønvald Nielsen: Marie Larsen</i>	59
— Hilsen til eleverne	62
<i>Kristen Nørgård: Mathias Callesen</i>	63
<i>Fr. Karl Kristiansen: Mit Hjem paa Heden</i> . . .	67
<i>Holger Budde-Lund: Det svundne år</i>	68
<i>Grønvald Nielsen: Jubilæet</i>	82
<i>Svend Sørensen: Sang</i>	84
<i>Karen og Sigfred Munch: Til eleverne 1919</i>	85
Regnskab	86
Nye medlemmer.....	87

Grønvald Nielsen: Talt og skrevet.

(H. Hagerups forlag. Fås i alle boglader og hos forfatteren, Vestbirk højskole pr. Vestbirk st. for 3 kr. 75 øre).

Med illustrationer.

„Poesi, historie og vågen iagttagelse af sjæleliv og samfundsforhold virker her sammen med en sjælden fremstillingsevne“.

I. P. Kristensen-Randers i flere blade.

„Der er noget absolut ægte over forfatterens kærlighed til alle sjælelige værdier, der kommer til udtryk i smukke digte, og ligefrem pragtfuld er især kapitlet om åndsdannelse“.

Dr. Konrad Simonsen i flere blade.

„Det er altsammen så levende, som sad man lyttende foran hans talerstol“.

„Herning folkeblad“.

„Gr. N. har helt fra de unge år haft et „vindue mod vest“, og måske er han den blandt vore ældre højskolemænd, som stærkest har suget næring af engelsk åndsliv“.

„Fyns Tidende“.

„Forf. er en ivrig rejsende og en stor og utrættelig læser. Opfattende, opmærksom, vågen står han overfor det ny og fremmedartede. — Det er ikke avner han udstrøer, og udsæden skal nok gro i villigt sind“.

Jakob E. Lange i „Højskolebladet“.

„Gr. N. har sendt sin bog ud fra sit „værksted i folkehøjskolen gennem 30 år“. Den giver læseren et levende indtryk af, at der har været arbejdet godt på det værksted“.

Pastor E. Koch i „Hovedstaden“.

I bogen er smukke billeder af Carlyle og hans hustru; Carlyle som ældre; John Ruskin som ung og gammel; Huset, hvor Shakespeare fødtes, og Anna Hathavays hjem.

Breve til mine elever.

(Tredie tusende. Pris 2 kr. Fåes kun hos forfatteren).

„Bogen giver en rigdom af tanker til overvejelse og tærepeng. Der er noget for alle sider indenfor dansk-kristeligt åndsliv. Vi vil ønske, at mange vil lade gå bud til Vestbirk efter disse gode breve“.

„Sorø Amtstidende“.

Bogen giver os et tiltalende billede af forfatteren „med den forning af sund konservatisme og ægte frisind, som giver hans tale myndighed — “.

„Højskolebladet“.

KOLDING
KONRAD JØRGENSENS BOGTRYKKERI
1919